

august 1986

NOTAT VEDRØRENDE ERHVERVSSKOLER

I FØROYAR,

DER DRIVES SOM SELVEJENDE INSTITUTIONER

Landsskúlafyrisitingin

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

1000 S. MICHIGAN AVE. CHICAGO, ILL. 60607

ACQUISITIONS DEPARTMENT

530 S. MICHIGAN AVE. CHICAGO, ILL. 60607

TELEPHONE (312) 937-1234

FAX (312) 937-1234

INTERNET WWW.CHICAGO.EDU

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

530 S. MICHIGAN AVE. CHICAGO, ILL. 60607

TELEPHONE (312) 937-1234

FAX (312) 937-1234

INTERNET WWW.CHICAGO.EDU

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

530 S. MICHIGAN AVE. CHICAGO, ILL. 60607

TELEPHONE (312) 937-1234

FAX (312) 937-1234

INTERNET WWW.CHICAGO.EDU

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

530 S. MICHIGAN AVE. CHICAGO, ILL. 60607

TELEPHONE (312) 937-1234

FAX (312) 937-1234

INTERNET WWW.CHICAGO.EDU

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side a- b: Forside
 Side c- d: Indholdsfortegnelse

Side 1: Notat vedrørende erhvervsskoler i Føroyar, der drives som selvejende institutioner. Indledning og opbygning

Side 2-23: A: Baggrund

Side 2- 3: Generel indgang om uddannelse

Side 3- 9: Kort om udviklingen af de tekniske skoler i Danmark

Udviklingen i Danmark
 Teknisk selskab
 Tilsynet
 Direktoratet for erhvervsuddannelserne
 Ministeriet
 Konsulentordningen
 Selve lærlingeuddannelsen
 Godkendelse-proceduren
 Centraliseringen
 Loven af 1964
 Det offentlige tilskud
 Teknisk Skoleforening

Side 9-17: Begrebet "selvejende institutioner" contra "Offentlige institutioner"

Private - selvejende - offentlige institutioner.
 Det nuværende system i Danmark.
 Enhedsuddannelse
 Konsulentvirksomhed
 Slutning om tekniske skoler i DK

Side 17-21: Føroyars placering i systemet

Baggrund
 Love og regler
 Den færøske lærlingelov

Side 22:: Direktoratets formaliserede arbejdsrelationer til myndigheder og rådgivende udvalg. (Skema)

Side 23: Permanente rådgivende råd, udvalg og nævn (Skema).

Side 24-36: B: Den nuværende situation

Side 24-29: Føroyar overtager administrationen af skolevæsnet

Indledning
 Kort redegørelse for sær- og fællesanliggender
 Ny ordning
 Udvalgets overvejelser og forslag

d.

Arbejdsgruppens overvejelser
Lagtingslov om skoleadministration

Side 30-36: Love, regler og intentioner

Speciale love og generelle love
Brev fra "Teknisk Skoleforening"

Side 37-48: C. Konklusion

Side 37: Konklusion

Side 38-48: Nogle modeller (Grønland og Finland)

Side 49-50: Bagside

LANDSSKÚLAFYRISITINGIN 1986

**NOTAT VEDRØRENDE ERHVERVSSKOLER I FØROYAR,
DER DRIVES SOM SELVEJENDE INSTITUTIONER**

Landsskúlafyrisitingin august 1986

I dette notat vil Landsskúlafyrisitingin forsøge at redegøre for de tekniske skolars situation i Føroyar på nuværende tidspunkt (august 1986). Handelsskolen og maskinskolen vil blive omtalt for sig selv til sidst i dette notat, da situationen er lidt anderledes for disse skoler i denne sammenhæng.

Notatet er skrevet på dansk, idet spørgsmålet om - og især baggrunden for disse skoler ikke udelukkende er et færøsk anliggende endnu, men et fællesanliggende.

Formålet må være at få fuldstændig klarhed over skolernes "styringsmekanismer", ja, over alle forhold af betydning i forbindelse med Føroyars overtagelse af administrationen af de erhvervsskoler, der har status af selvejende institutioner.

Landsskúlafyrisitingin vil i dette notat kun forsøge at beskrive de faktiske kendsgerninger, sådan som de forekommer og viser sig - forsøge at finde baggrunden - og lægge tingene frem i håb om, at man enten får nedfældet klare love og regler vedrørende de tekniske skoler ud fra det gældende system og/eller får en saglig diskussion igang på politisk plan om, hvorledes uddannelserne på dette område burde se ud for at tjene det færøske samfund og den enkelte, der søger uddannelse her inden for, bedst.

INDHOLD

A: BAGGRUND

- 1) Generel indledning om uddannelse.
- 2) Kort om udviklingen af de tekniske skoler i Danmark.
- 3) Begrebet "selvejende institutioner" contra "offentlige institutioner".
- 4) Føroyars placering.

B: DEN NUVÆRENDE SITUATION

- 1) Føroyar overtager administrationen af skolevæset.
- 2) Love, regler og intentioner.

C: KONKLUSION

- 1) Nogle modeller.

Håndværkerne nedsatte sig i byerne. Her drog folk så til for at købe, få repareret deres redskaber m.m. Her producerede håndværkerne redskaber, våben, tøj, handsker, ja, alt, som man ikke selv kunne producere. Håndværkerstanden blev stærk, de tog sig sammen i håndværkerlaug, som vi alle har kendskab til. Da den industrielle revolution kom i midten af 18-hundrederne, kom håndværkerstanden i krise. De gamle håndværkerforeninger mistede deres ret ved loven i 1857 om erhvervsfrihed m.m.

I 1843 blev "Teknisk Selskab" stiftet. Indtil 1890 havde de tilsyn med skoleuddannelsen og læreruddannelsen for de tekniske skoler, som så småt var opstået rundt omkring i landet i begyndelsen af 1800-tallet. I 1890 udnævner "Indenrigsministeriet" en inspektør til dette arbejde.

I 1914 overgik alle sager vedrørende tekniske skoler til det nyoprettede "Handelsministerium", og i 1916 kom lov om "TILSYN MED DEN TEKNISKE UNDERVISNING FOR HÅNDVÆRKERE OG INDUSTRIDRIVENDE".

Det kan nævnes, at civilingeniør F.V. Haugsted blev direktør for "TILSYNET", som dette kaldes, og sad fra 1930 til 1957.

Her følger et citat fra TS ("Teknisk Skoleforening"), som viser, at en embedsmand godt kan være "skolernes mand og forkæmper":

"F.V. Haugsted virkede som direktør for TILSYNET i 27 år fra 1930 til 1957. Direktør Haugsted kom "udefra" - efter en årrække i udlandet senest fra B. & W. og Polyteknisk Lærestalt - og måtte derfor i begyndelsen tilegne sig kendskab til de tekniske skolers specielle forhold. Der hvilede en overordentlig stor arbejdsbyrde og et stort ansvar på direktøren, og hans mageløse samvittighedsfuldhed gjorde, at han ikke kunne tage let på nogle pligter. Stillingen som mellemmand mellem ministerium og skoler medførte ofte, at han måtte "stå for skud", ikke mindst når skolefolkenes nerver dirrede i utålmodig afventen af økonomiske reformer.

Med enestående pligttroskab skyede direktør Haugsted ingen anstrengelse for at følge direkte med i skolernes arbejde, og gennem utallige besøg på de små og mindre skoler (bl.a. i Føroyar), hvis undervisning set med nutidens øjne ofte var af tvivlsom faglig karat, grundfæstede hans oprigtige beundring for uegennyttig lærergerning. Han var, kan man sige, i afgjort grad SKOLERNES MAND."

"Tilsynet" havde en stor betydning i disse år, hvor også det offentlige kommer mere og mere ind i billedet. Diskussionerne om lærlingelove, dagskole, fagdeling m.m.

I 1961 overtog "Undervisningsministeriet" de tekniske skolers sagsområde fra handelsministeriet, og O.L. Mikkelsen fik ledelsen af det midlertidige, departementslignende "Kontor for Erhvervsuddannelser". Undervisningsministeriet var nok ret dynamisk på det tidspunkt, og i 1963 oprettedes tre direktorater:

- a: Folkeskolerne og Seminarierne
- b: Gymnasieskolerne,
- c: Ungdomsundervisningen.

For at undgå dobbeltadministration mellem Tilsynet og Ministeriet oprettedes fra 1. april 1965:

d: Direktoratet for Erhvervsuddannelserne.

I.O. Mikkelsen blev direktør. Tilsynets direktør, Werner Rasmussen, som i 63 havde stillet et radikalt forslag til reorganisering af hele undervisningsministeriet, fandt ikke nyordningen særlig god og ønskede ikke at blive placeret i et direktorat som "undervisningschef".

Det medførte, at de tre tidligere tilsyn:

Tilsynet med den tekniske undervisning,
Tilsynet med handelsskolerne og
Direktoratet for Maskinmesteruddannelsen

ophørte:

De to tilsyn blev nu nedlagt, og direktøren for maskinmesteruddannelserne, Chresten Knak Christensen overgik pr. 1. april 1965 til DIREKTORATET FOR ERHVERVSUDDANNELSERNE med titel af undervisningschef.

MINISTERIET:

Oprindelig hørte alle sager vedrørende de tekniske skoler under INDENRIGS-MINISTERIET, men i 1914 overdroges de til det nyoprettede HANDELSMINISTERIUM.

I den periode, de tekniske skoler lå under Handelsministeriet, skete der ikke meget fra det offentliges side, da der åbenbart hvilede andre arbejdsbyrder på dette ministerium. Overførselen til UNDERVISNINGSMINISTERIET gav anledning til en velkommen acceleration af skolernes sager.

KONSULENTORDNINGEN:

Allerede i 1922 antoges den første fagkonsulent. Det var overlærer W. Bille, som blev konsulent i maskintegning. Da undervisningsomlægningen tog fat i 50'erne kom flere til. For 1965-66 opstilledes et budget med 76 konsulenter. Disse konsulenter havde og har en fantastisk betydning - ikke mindst for de mindre skoler - f.eks. skolerne i Føroyar.

SELVE LÆRLINGEUDDANNELSEN:

Lad os begynde med at slå fast, at lærlingssystemet ikke er en offentlig uddannelse, men en uddannelse, som er skabt af fagene selv. Før i tiden var det kun en praktisk uddannelse. Forældre overlod deres barn til en læremester, som så fik ansvaret for oplæringen indtil lærlingen kunne kaldes svend. Det har sikkert været hårdt at være lærling i mange tilfælde, men klarede man sig igennem, var man ret sikret, idet håndværkene var ret godt organiserede.

Først i 1800'tallet begyndte man så småt at give skoleundervisning ved de spirende tekniske skoler rundt omkring i landet. Det var aftenundervisning - ikke obligatorisk - lærlinge fra alle fag gik sammen - de var ikke årgangsadskilte - og af disse grunde m.fl. var undervisningen nok så som så.

Som tidligere sagt var - og er - de tekniske skoler fagenes skoler, altså skoler med privat status. Dog har skoler i Danmark ret til tilskud fra staten, hvis visse bestemmelser overholdes.

Første statsbidrag opnåedes på finansloven af 30. dec. 1858 og androg 2000 Rd. til Det Tekniske Selskab i København. Fra 1873-74 ydedes tillige statsbidrag til provinsskoler (3460 Rd. ialt 21 skoler).

DET SKAL HER NÆVNES, AT OBLIGATORISK SVENDEPRØVE BLEV
INDFØRT MED LÆRLINGELOVEN AF 1937!

Den første LÆRLINGELOV kom i 1889. Så længe skulle der gå, før lærlinge fik en lov, som i grunden var en lov, som gav en vis beskyttelse af lærlingene. Den næste lov kom i 1921, og den tredje, som kom i 1937.

Den 2. oktober 1956 kom så den berømte lov om LÆRLINGE. Et stort arbejde lå bag udførelsen af denne lov. Mange møder og mange diskussioner havde været:

Nøgleordene var:

CENTRALISERING AF SKOLERNE
DAGUNDERVISNING
FAG- OG ÅRGANGSDELTE SKOLEOPHOLD
KVALIFISEREDE FAGLÆRERE

Den nye lov af 1956 betød unægtelig noget helt afgørende nyt. Dels knæsat-
tes nu skolepligten for alle lærlinge, dels fag- og årgangsvis undervisnings-
deling, såfremt det faglige udvalg ønsker det. Endelig kan faglige udvalg
gøre forskole og anden praktisk undervisning obligatorisk, og DAGSKOLEN
kræves gennemført senest 8 år efter lovens vedtagelse! (D.v.s. senest i 1964).

I loven af 1956 kom noget overordentligt væsentligt ind, og det var "GOD-
KENDELSES-PROCEDUREN":

"Efter forhandling med vedkommende faglige udvalg
udarbejder "Statens Tilsyn med den tekniske under-
visning for håndværkere og industridrivende" i
samråd med skolerådet for de tekniske undervis-
ningsvirksomheder forslag til planer for den i
stk. 1 omhandlede undervisning; planerne forelæg-
ges handelsministeren til endelig godkendelse".

CENTRALISERINGEN: (Dette fik stor betydning for Føroyar).

Fra begyndelsen af 1800'tallet, da tekniske skoler opstod over hele landet ved egen hjælp, er der sket meget. Kravene til håndværket og industrien gjorde, at både fagene og staten måtte gøre en stor indsats. Som nævnt i det foregående var den aftenundervisning, som man tilbød lærlingene ikke "god nok". Men hvad skulle man gøre? Resultatet blev CENTRALISERING. I 1957 var der 320 skoler i landet. I 1968 var der 98. Og nu 84 tekniske skoler. Lærlingene måtte på dag-skole - der måtte gives praktisk undervisning på skolerne, d.v.s. udstyr måtte skaffes til veje - o.s.v. Med loven af 1956 kom "DE FAGLIGE UDVALG" i rampe-lyset, idet der blev tillagt dem væsentlige opgaver vedrørende lærlingeundervisningen.

LOVEN AF 1964:

I 1964 kom så en ny lov om godkendelse, tilskud m.v. Da denne lov hovedsagelig ligger til grund for uddannelserne på tekniske skoler, handelsskoler og maskinskoler endnu (med nogle ændringer, bl.a. om statstilskud), har den en vis betydning, især da denne lov ved kongelig anordning blev gjort gældende for Føroyar 3. november 1965. Det kan her nævnes, at kapitel II, III og IV endnu er gældende for Føroyar.

DENNE LOV FORUDSÆTTER, AT SKOLERNE ER SELVEJENDE INSTITUTIONER.

Loven har fire afsnit:

- Kap. I: Godkendelse.
- Kap. II: Tilskud til driften m.v.
- Kap. III: Lån og tilskud til anlæg.
- Kap. IV: Straffebestemmelser og ikrafttrædelsesbestemmelser.

Med LÆRLINGELOVEN af 1956 og GODKENDELSES- OG TILSKUDSLOVEN af 1964 har vi to af lovene, der endnu er gældende (Vi ser i denne sammenhæng i hovedsagen bort fra de ændringer, der er sket for begge lovene. De vil blive nævnt om nødvendigt for sammenhængen senere, f.eks. med hensyn til tilskud). EFG-loven er den tredje lov, som har betydning, og den vil komme ind i diskussionen i det følgende.

Først er det måske rimeligt at omtale det offentliges rolle i denne uddannelsesform:

DET OFFENTLIGES TILSKUD:

Som tidligere nævnt opnåedes det første statsbidrag på finansloven i 1858. Dette var dog kun til skoler under "Det Tekniske Selskab i København". Først i 1873-74 ydedes også statsbidrag til provinserne.

På finanslovsforslaget i 1917-18 budgetteredes et beløb til driften på 452.500 kr. Dette beløb var udregnet efter indstilling fra lovkommissionen på den måde, at driftstilskuddet skulle udregnes efter et vist ørebeløb pr. meddelt elevtime.

Dette ørebeløb svingede opad i gode tider og nedad i sparetider!!

Under 1. verdenskrig (1914-18) opnåede mange af skolerne, som jo som private institutioner måtte se at klare sig, at få tilskud fra kommunerne, for at man kunne holde skolepengene på et rimeligt niveau.

I 1917 kom Handelsministeriet med muligheden for at opnå rentefrit statslån til skolebygninger. Det var 1/3 som 1. prioritet i kreditforening, 1/2 som statslån som 2. prioritet og gaver eller rentefri lån fra anden side på 1/6.

Op til 1948 var reglen vist denne:

"For at en teknisk Skole kan blive anerkendt og statstilskudsberettiget, fordres bl.a., at den ejes og ledes af en Forening, i hvis bestyrelse der sidder et Flertal af Haandværkere, og at den har været i Drift mindst 1 Aar forud for det første Aar, i hvilket den er berettiget til Statstilskud, samt at den fortsat er i Drift hvert Aar, i hvilket den modtager Tilskud".

I 1948-49 forhøjedes statens tilskudsprocent fra 40 til 50% + en 3% rådighedssum.

Fra organisationernes side - i hvert fald fra DA's side - holdt man fast ved, at % ikke måtte overstige 50% fra statskassen, men i 1958 kom en lov om tekniske skoler, teknika og teknologiske institutter. Statstilskuddet øgedes fra 50 til 60%, og til lærerlønninger i teknika ydes yderligere 10%.

I 1957 blev et møde afholdt med "De Faglige Udvalg" og "Handelsministeren" og "Arbejds- og Økonomiministeren". Mødets formål var at orientere de faglige udvalg om de store opgaver, som de faglige organisationer vil komme ud for efter LÆRLINGELOVEN af 1956. En af opgaverne var at forbedre den praktiske oplæring, og også den supplerende tekniske undervisning af lærlinge.

Her skal blot en udtalelse nævnes fra mødet:
(De Samvirkende Fagforbunds næstformand)

"MESTERLÆREN ER FOR BILLIG FOR STATEN; I DANMARK OFRER STATEN 13 MILLIONER KRONER., I SVERIGE 130 MILLIONER KR. PÅ LÆRLINGEUDDANNELSEN."

1964:

65% statsstøtte, 20% kommune- (amtskommune) støtte +
15% "skolepenge" (mesterens betaling - organisationernes betaling).

1975:

80% statsstøtte + 20% kommunalstøtte.

1984.

100% statsstøtte.

Denne udvikling kræver nok lidt forklaring:

I det førnævnte er nævnt, hvorledes skolerne begyndte. Det var som sagt teoretisk aftenundervisning. Det offentlige kommer ind med krav om uddannelse og giver en vis støtte.

Men med loven af 1956 og op til 1964, som jo var året, hvor dagskolerne skulle være indført, voksede kravene til lærlingeuddannelsen - ikke blot i Danmark - men det var en samfundsmæssig udvikling, der tog fat i 60'erne. Man krævede nu, at lærlingene fik praktisk uddannelse på skolerne. Det koster penge - mange penge. Fra organisationernes side ville man vedblive at betale en %-del af omkostningerne, da man stærkt ønskede at holde fast ved, at skolerne var deres. Det lykkedes ikke at holde fast ved princippet om at betale selv, men det blev klart slået fast fra politisk side, at skolerne har status af SELVEJENDE INSTITUTIONER.

Lad os lige slå fast, at "ANORDNINGEN FRA 1964 FOR FØROYAR" ENDNU ER GÆLDENDE, d.v.s. at ordningen med 80% statsstøtte er gældende. Det vil sige, at det er en refusionsordning - i ulighed med de danske tekniske skoler.

TEKNISK SKOLEFORENING:

"Teknisk Skoleforening" blev i grunden oprettet i 1891. Da vedtoges de første vedtægter for "Teknisk Provinsskoleforening", som den hed. Det var en personforening. I 1903 kom der nye vedtægter, og foreningen blev nu en skoleforening. I 1913 optoges "Det Tekniske Selskabs" skoler i København som medlem, og foreningen hed nu: "Foreningen af tekniske Skoler i Danmark". I 1922 fik foreningen sit nuværende navn: "Teknisk Skoleforening". Denne forening blev - og er - skoler-nes forening. Den har haft - og har - en vældig betydning i spørgsmålet vedrørende de tekniske skoler og deres udvikling.

Der kan da forresten lige nævnes her, at de nye vedtægter fra 1955 indeholdt en udtrykkelig angivelse af MASKINMESTERSKOLERNE som potentielle medlems-skoler. Også gjordes repræsentationen på generalforsamlingen afhængig af elev-tallet og ikke mere af statstilskuddets størrelse. Også krævedes statsautoriseret revision.

3) Begrebet "Selvejende institutioner" contra "Offentlige institutioner":

PRIVATE - SELVEJENDE - OFFENTLIGE INSTITUTIONER?

(Et forsøg på forklaring):

Først skal nævnes, at Danmark (og der igennem også Føroyar) indtager en særegen rolle i forhold til de fleste andre lande heromkring vedrørende skole- og undervisningsforhold. Man har meget stor frihed, og man ønsker at holde fast ved denne frihed. Undersøger man skoleforhold i andre lande, er det oftest ret ukompliceret at se strukturen, systemet og styringen, men i Danmark er skole- og undervisnings-væsnet en "jungle" at se på. Næsten alle ministerier administrerer en eller anden form for undervisning. Der er offentlige skoler, private skoler, selvejende institu-tioner, stiftelser, specialarbejderuddannelse, etatsuddannelser, fritidsundervisning, aftenskoler, brevskoler, forsøgsundervisning inden for de forskellige skoleformer, højskoler, friskoler, produktionsskoler inden for alle mulige grene af undervisning, rekvireret undervisning, indtægtsdækket virksomhed og meget andet. Megen undervisning kører parallelt, f.eks. gymnasier med et utal af grene, HF med alle mulige tilvalgsfag, lærlingeuddannelse og EFG-uddannelse, suppleringskurser og forberedelseskurser, Også er der efterskoler og ungdomsskoler og et 10. skole-år, som rummer mange muligheder.

Det specielle ved Danmark er, at alle disse forskellige skole- og undervisnings-former og tilbud kan oppebære stats- og/eller kommunal støtte op til 80 eller 100%, hvis man kan dokumentere, at undervisningen foregår efter godkendte undervisningsplaner med kvalificerede lærerkræfter og materiale.

Som nævnt tidligere, er håndværkets uddannelser spiret og opstået på fagenes initiativ. De første skoler - opståede i begyndelsen af 1800'tallet - var fagenes egne skoler. Først i 1858 fik disse skoler tilskud fra staten, og ikke var dette særlig stort.

Staten begyndte at komme ind med tilskud. Skolerne var af privat karakter. For at blive statstilskudsberettiget og anerkendt krævedes, at skolen var ejet og ledet af en forening, i hvis bestyrelse der sidder et flertal af håndværkere.

Med større statstilskud fik det offentlige også en vis indflydelse:

Man begynder at kræve f.eks. en bestemt sammensætning i bestyrelserne m.m. Flere parter kommer ind i undervisningssystemet. De fleste steder var det nok mesterforeningerne, der ejede skolerne, men ikke altid. Det kan her nævnes, at det var håndværkerforeningen i Klaksvík, der startede skolen i Klaksvík.

HVAD GØR MAN SÅ? Man får noget statsstøtte, det offentlige er interesseret, flere faglige organisationer kræves ret til at sidde i bestyrelserne, o.s.v.

Så længe et virke, som i dette tilfælde er en undervisning, ledes og ejes af et privat foretagende, - det være sig en forening, en menighed, et nationalt mindretal, en politisk organisation, et helseinstitut eller andet, vil man normalt organisere virksomheden som en privat institution, og derigennem opnå statstilskud - op til 80% af udgifterne.

De tekniske skoler blev efterhånden (1964) "Selvejende institutioner".

På næste side nævnes nogle punkter, der har bevirket, at staten har satset på denne form for status for de tekniske skoler.

(Dette er ikke en speciel situation for ovennævnte skoler. Mange andre institutioner har status som "selvejende institutioner", f.eks. sparekasser, forsikringselskaber, universiteter, muséer og mange andre foretagender.)

En "selvejende institution" er karakteriseret ved, at den har status som privat institution, men at den ikke "ejes" af bestemte personer eller af en bestemt forening. Der skal være en bestyrelse, som vælges efter godkendte regler. En selvejende institution skal have nogle vedtægter, som helt klart fastsætter reglerne for institutionens virke, økonomi, styring m.v. Disse vedtægter aftales mellem den selvejende institution og den tilskudsgivende part. D.v.s. at den selvejende institution kan oppebære tilskud, hvis den overholder visse fastlagte bestemmelser.

Her kommer begrebet "GODKENDELSE" ind. En offentlig skole har ikke nogen "godkendelseslove", ej heller "tilskudslove" og heller ikke "vedtægter". En offentlig skole betales direkte af det offentlige, som også fastlægger undervisningen, ansætter ledere og lærere og i det hele taget styrer skolerne direkte gennem embedsmændene. En selvejende institution ledes og styres af bestyrelsen, som jo er valgt efter godkendte regler. Den tilskudsgivende part GODKENDER deres virksomhed, og er man ikke tilfreds, eller mener, at pengene ikke bliver givet godt nok ud, kan man trække tilskuddet tilbage.

Den måske væsentligeste grund:

I 1960'erne opstod en diskussion på et vist politisk plan om uddannelser. Denne diskussion foregik også i de andre nordiske lande, og sikkert også andre steder i de hosliggende stater.

Man besluttede i mange af landene at erhvervsuddannelserne, som de fleste steder har haft samme baggrund som i Danmark, skulle gå ind i et mere samlet uddannelsessystem, som i det store og hele skulle være offentligt.

Men i Danmark skete der det, at man ikke kom politisk i gennem med en offentlig uddannelsespolitik. Måske er det fordi at de faglige organisationer er for stærke? Måske en gammel skoletradition, måske tendenser fra andre skoleformer, så som højskoler? Måske helt andre grunde?

Resultatet, som for os i denne sammenhæng er relevant, er vel nok det, at man ikke rørte ved LÆRLINGESYSTEMET. Efter loven fra 1956, som er grundlaget for lærlingeuddannelsen, er det helt klart slået fast, at i Danmark er det erhvervslivet, DER UDDANNER FOLK TIL ERHVERVET!

Lærlingeloven fra 1956 er således bibeholdt (med nogle få ændringer, senest i 84 om kontrakt med flere mestre og i 85 om befordringsordning). D.v.s. at lærlingeuddannelsen er MESTERLÆREN. Lærlingen og forældrene (hvis lærlingen er under 18 år) indgår i et kontraktmæssigt forhold, som helt klart siger, at det er mesteren, der har det fulde ansvar for lærlingens uddannelse. Det er endda således, at mesteren kan gøres strafferechtsligt ansvarlig for en ikke fuldført uddannelse! Mesteren er ene ansvarlig for, at lærlingen slutter uddannelsen med et SVENDEBREV, som er fuldt godkendt. Det er mesterens ansvar og opgave at sørge for, at lærlingen kommer på et de af faget fastlagte skoleophold, hvis indhold er godkendt af den tilskudsgivende part - nu staten. Lærlingen opholder sig den største del af uddannelsestiden i mesterens virksomhed. Rundt regnet kan man sige, at 1/4 af tiden er skoleophold, og 3/4 er praktisk oplæring hos mesteren. I Danmark betales også lønnen til lærlingen i skoleperioderne af mestrene på den måde, at mestrene alle betaler et bestemt

beløb efter antallet af beskæftigede svende til en fond, som så udbetaler lærlingelønnen efter bestemte regler. Også er det organisationernes folk, der laver uddannelsesplanerne, som så godkendes af direktoratet.

Loven fra 1964 om godkendelse, tilskud m.v. er da også lavet efter ovenstående princip: Så længe det er erhvervslivets ansvar og opgave at uddanne lærlingene, er det også erhvervenes skoler. Derfor har de status som selvejende institutioner. Dette blev ad politisk vej slået fast i 1964. Man kunne på det tidspunkt meget vel have valgt en anden vej, nemlig den at det offentlige overtog lærlingene med ansvar og pligter, og lavede en ordning, som vi ser i de andre nordiske lande, nemlig en skoleuddannelse. Men det gjorde man ikke i Danmark.

Til at forestå dette arbejde, er der nedsat et utal af udvalg og råd fra organisationernes side, som sammen med direktoratet som godkendende instans, skal sørge for, at uddannelserne er på det niveau, som samfundet kræver. (Se side 22 og 23).

UDDRAG AF INDLÆG OM SELVEJENDE INSTITUTIONER:

ved A. Bjerre-Christensen, fhv. formand for Thisted Tekniske Skole.
1981.

(Lærlingeloven fra 1956 satte store krav til økonomien. Fra lovgivningens side var man interesseret i at medvirke til udviklingen af undervisningen ved de tekniske skoler, og loven af 1964 indeholdt nogle meget gunstige tilskud til de skoler, der havde status af selvejende institutioner):

Citat: "Alt i alt må erkendes, at disse økonomiske vilkår var gunstige, men det mest bemærkelsesværdige var, at lovgivningsmagten ikke kædede disse forbedringer sammen med en diskussion om skolernes status som private udover, at man gennem visse tilskudsbestemmelser tilkendegav, at man var mere interesseret i skolernes status som selvejende institutioner end den forud mere kendte, hvorefter de fleste skoler ejedes af håndværker- og industriforeninger.

Lad os lige opholde os et kortere øjeblik ved begrebet en selvejende institution:

Professor Bernhard Gomard har i sin bog "Aktieselskabsret" fra 1966 anført følgende herom:

"Den selvejende institution er karakteristisk ved ikke at være organiseret som et samvirke mellem flere personer, der tilvejebringer fællesskabets midler ved indskud, har bestemmelsesretten over fællesvirksomheden og ved virksomhedens ophør deler nettoformuen mellem sig. Til den selvejende institutions formue findes ingen ejer i dette ords traditionelle betydning"

Uden at være jurist kunne man jo nok også påpege som et væsentligt karaktertræk, at den selvejende institution heller ikke har som formål at virke for udbytteerhvervelse for bestemte personkredse, og at en selvejende institutions hovedformål vel egentligt er at udøve en virksomhed til det almenes bedste, selvom karakteren af den enkelte institution sætter en begrænsning ved sit virke for bestemte persongrupper inden for samfundet.

Herved får selvejende institutioner lighedstræk med stiftelser, men også for disse gælder, at lovgivningen kun sparsomt erkender disse begreber.

Medens højere læreanstalter, seminarier og gymnasier i overvejende grad er statslige eller kommunale, findes der udover erhvervsskoler mange andre skoleformer, hvor institutionerne er private, men organiseret som selvejende institutioner, eksempelvis højskoler, landbrugsskoler, landbrugsskoler, husholdningsskoler o.s.v.

Et fælles træk i bemærkningerne til lovgivningen for disse institutioner har været, at man lægger megen vægt på denne form, idet skolerne herved får et virke, der er baseret på en bevægelse, forening eller lokal kreds, der sikrer, at statens indsats får de bedst mulige betingelser for at få udfoldelsesmuligheder.

Endelig er nævnt, at formen også sikrer tilvejebringelse af fornøden egenkapital, samt at det sikres, at ydede statstilskud alene kommer skolerne til gode.

FOR AT RESUMERE: LOVGIVNINGSMAGTEN SATSER STÆRKT PÅ DEN SELVEJENDE INSTITUTIONSFORM, BAG HVILKE DER STÅR EN STØRRE KREDS, DER SIKRER STATENS INTERESSER OG SOM BORGER FOR, AT EGENKAPITAL TIL BYGNINGER OG Udstyr Lette Tilvejebringes Og Endelig, At Statens Tilskud Alene Kommer Skolerne Til Gode.

(I "GODKENDELSES- OG TILSKUDSLOVEN" AF 1964 - ANORDNING AF 1965 FOR FØROYAR - HAR LOVGIVNINGEN YDERLIGERE SIKRET SIG EN SAMVITTIGHEDSFULD DRIFT).

.....

. Bl. andet ved at bestemme:

- a. Skolerne er pligtige at følge undervisningsministeriets bestemmelser om adgangsbetingelser, uddannelseskrav til lærerne, undervisningsplaner, eksamensordninger og andre forhold vedrørende undervisningen.
- b. Skolerne er pligtige til at følge undervisningsministeriets bestemmelser om driften og økonomiske og organisatoriske forhold, herunder bestemmelser om aflønning af skolemedarbejdere.
- c. Undervisningsministeriet fastsætter regler for, hvilke udgifter og indtægter, der medtages ved beregning af driftstilskud og om klassekvotientens størrelse.

Citat slut".

Her kunne vi så "forlade" Danmark vedrørende de tekniske skoler, da den næste udvikling ikke er sket i Føroyar.

Da dette notat er lavet med henblik på de færøske skoler, kunne man vel standse her med udredningen af baggrunden for disse skolars situation, , men det er nok rigtigt helt kort at omtale den videre udvikling i Danmark, da den måske kan få betydning for Føroyar.

I det foregående er der mest lagt vægt på "lærlingeuddannelserne", men det skal nævnes, at andre uddannelser på et tidligt tidspunkt blev lagt til de tekniske skoler: Det var tekniske ASSISTENT og TEKNIKER uddannelser. Disse uddannelser er ikke lærlingeuddannelser, men i høj grad skoleuddannelser, som ret tidligt fik 100% statsstøtte. Der findes mange sådanne tekniker-uddannelser og på det seneste er også TEKNISK GYMNASIUM (HTX) opstået. Disse uddannelser kan med god grund betragtes som "offentlige", men er ikke blevet det i Danmark. De kører efter politisk beslutning under de selvejende institutioner som erhvervets uddannelser. (Teknisk assistent-uddannelsen findes i Føroyar).

EFG:

Der var dog kræfter i Danmark, som mente, at lærlingeuddannelsen var noget foroldet, og der blev så i 1971 oprettet en forsøgsordning med en ny struktur, som kaldes EFG (Erhvervsfaglige Grunduddannelser). Her kommer eleverne ind på skolerne direkte uden kontrakt. De tager så et "basisår", som dækker over en bred indkøring i flere beslægtede fag. Derefter kan eleven skaffe sig en praktikplads og slutte med det samme resultat, som en lærling. De kan dog også vælge andre uddannelser efter basisåret, f.eks. HTX, HF, assistent- eller teknikeruddannelser eller andet. F.eks. er "biologi- og kemi"-laborant-uddannelserne bygget på dette system. Man tager normalt et basisår, derefter kommer man på skole i 1 år, derefter et år i praktik på en arbejdsplads, som led i uddannelsen, men ikke efter lærlingeloven, og siden måske tekniker-uddannelse i 1 år.

I 1977 var forsøgsordningen udløbet, og der blev så lavet en endelig EFG-lov, som på en måde kører parallelt med lærlingssystemet, men der er den forskel, at EFG-eleverne lærer meget mere af almene fag, og også har de chancen for at kunne tage nogle tilvalgsfag, som svarer til fagene ved HF- og gymnasierne. Dette har virket attraktivt på mange unge, som ikke direkte har haft mulighed eller lyst til at gå ind i et kontraktmæssigt forhold med en mester inden for et - som oftest - snævert fag.

Et kort uddrag fra EFG-loven af 1977 skal bringes her, da intentionerne til dette system så absolut har relevans for Føroyar:

("Betænkning om Revision af lov om erhvervsfaglige forsøgsuddannelser. Betænkning nr. 764, 1976).

1.3. Den stigende søgning til gymnasier og HF-kurser har som ventet medført et stærkt pres på de *videregående uddannelser* og i konsekvens heraf har også disse uddannelser måttet udbygges.

1.4. Den overfor skitserede udvikling i uddannelsessystemet har medført, at et betydeligt større antal unge har gennemgået en længerevarende uddannelse end for blot 10 år siden. Sociologiske undersøgelser synes imidlertid at vise, at den del af en fødselsårsgang (18-19 årige), der hverken får en studierett eller en erhvervsrettet grunduddannelse efter folkeskolen, stort set har været konstant fra 1965 til 1973, nemlig på ca. 30 pct. Selv om en del af disse unge formentlig på et senere tidspunkt vil gennemføre en formaliseret erhvervsmæssig grunduddannelse af kortere eller længere varighed, må resultatet af den oven for skitserede udvikling have været en forskydning fra erhvervsuddannelserne til de boglige uddannelser.

Det var bl. a. som følge af denne udvikling, at arbejdet med en revision af lærlingeuddannelserne påbegyndtes. Grundlaget for arbejdet var en kritisk vurdering af lærlingeuddannelserne, der kort kan gøres op i følgende punkter:

- Lærlingeuddannelsernes nuværende struktur medfører, at de unge for tidligt og ofte uden at have en realistisk baggrund skal vælge en faglig uddannelse, idet erhvervsvalget træffes allerede ved indgåelsen af læreforholdet. Bl. a. som en konsekvens heraf hæves ca. 30 pct. af læreforholdene.
- De unge sættes allerede fra begyndelsen i snævre uddannelses- og erhvervsmæssige rammer, med meget begrænsede muligheder for uddannelsesskift og videreuddannelse.
- Der er i nogen grad tale om en skæv geografisk rekruttering til lærlingeuddannelserne som følge af, at de lokale arbejdsmarkedsforhold bestemmer arten og omfanget af udbudet af lærepladser.
- Koordineringen af oplæringen på skole og i virksomhederne er utilstrækkelig.
- Visse af de arbejdsfunktioner, lærlingeuddannelserne sigter mod, vil ofte kunne udføres af folk med en mindre omfattende uddannelse.
- Der lægges for lidt vægt på den almenkompetencegivende og almindeligdannende undervisning.

Udvalget mener, at den rejste kritik fortsat har gyldighed, og at de nævnte forhold har medvirket til den mindskede tilgang til lærlingeuddannelserne, en nedgang der har været større end tilgangen til de erhvervsfaglige forsøgsuddannelser.

ENHEDSUDDANNELSE:

EFG-uddannelsen blev - og er - en succes på sin måde, men samtidig styrkedes lærlingeordningen i Danmark i 80'erne. Lærlingesystemet er en tryghed - en sikring - for den unge: Du er sikret et resultat. EFG-systemet giver dog flere muligheder, hvis du klarer dig. En bredere basis, mere almen uddannelse, muligheder for forskellige videreuddannelser m.m.

Denne fordel, EFG-uddannelserne har, ses selvfølgelig også af politikere, samtidig som man også ser styrken i lærlingeuddannelsen. Tendensen i dag er vel, at man ønsker en enhedsuddannelse. D.v.s. at lærlinge- og EFG-systemet nærmer sig hinanden. EFG har forspringet inden for de almene fag - en højere almenuddannelse -, eleverne vælger deres fag ud fra mere velovervejede synspunkter. Flere piger kommer ind i erhvervsuddannelserne inden for håndværk, idet det af tradition ikke så almindeligt, at en pige går hen og får en kontrakt med en mester, mens det er attraktivt at gå på en skole og få en grundlæggende erhvervsuddannelse, hvorefter man har mere "mod" til at opsøge en læremester eller lave noget andet.

Det bliver mere og mere sådan, at nogle elever tager et basisår, medens andre går direkte ind i et kontraktforhold med en mester. Men efter basisåret og efter lærlingens forskole på måske 10 uger kører eleverne fælles. Der er således ikke den store forskel i slutresultatet. Kampen med organisationerne - eller mestrene - er nu, at man forlanger, at lærlingene skal have en større almenuddannelse, med almene fag og valgfag. Altså sker der nu en tilnærming af de to systemer, som grunder i to helt forskellige intentioner: EFG bliver mere erhvervsledet - lærlingene bliver mere almenuddannede.

KONSULENTVIRKSOMHEDER:

Tendensen i Danmark går også den vej, at selv om det offentlige betaler 100% af udgifterne, vil man alligevel give skolerne en stor frihed til at være erhvervslivets konsulenter. Det sidste, som er sket, er lov nr. 271 af 6. juni 1986 om indtægtsdækket virksomhed eller rekviret undervisning. Dette giver skolerne udfoldelsesmuligheder både uddannelsesmæssigt og økonomisk, og der holdes fast ved, at det er skoler for erhvervslivet.

Slutning af den danske baggrund for de tekniske skoler:

CITAT FRA "TS":

"Hertil må vel i dag bemærkes, dels at udviklingen med stigende offentlig støtte og deraf følgende stigende offentlig indflydelse ikke er af ny dato, dels at de seneste år har nødvendiggjort et stort yderligere skridt - men næppe det sidste - i denne retning. Såvel teknika som skolernes øvrige eksamensafdelinger er i dag vedblivende "selvejende institutioner"; men den egentlige "ejer" er vel - og det er ikke ubegrundet - offentligheden. Men for LÆRLINGESKOLERNE gælder endnu, at det er fagenes organisationer, der er ejere af uddannelserne.

De to ydertilfælde - helt privat finansierede skoler og fuldt offentligt finansierede skoler - har hver deres fordele og mangler. Det må kun håbes, at det under de foreliggende vilkår må lykkes at finde en sådan virkeform for skolerne, at de tjener ungdommens uddannelse bedst muligt."

"de selvejende institutioner"

Initiativet til skolerne kom fra fagene. Det var private skoler. Da kravene og interessen fra det offentlige vokser, og der gives støtte, kommer flere parter ind i billedet. Skolerne antager status af "selvejende institutioner", som på lovmæssigt grundlag har lov til at eksistere, hvis de opfylder visse bestemmelser, der er nedfældet i love, regler og vedtægter - specifikke for disse skoler.

Så længe man i de "specifikke" love for en eller anden uddannelse bibeholder et bestemt system, kan en "generel" lov ikke røkke ved systemet, hvis det ikke er specielt bemærket i den "generelle" lov og noget tilsvarende sat i stedet.

3: Selv om man i Danmark har indført f.eks. EFG-systemet, som i grunden fungerer godt + et utal af Teknika-uddannelser, som kunne begrunde en offentlig styring af uddannelserne, har man åbenbart i Danmark valgt at bevare erhvervenes indflydelse på uddannelserne. Inden for LÆRLINGE-systemet er dette da også en helt klar holdning, men når man tager alle de andre skoletilbud med, er det åbenbart en politisk - og ikke en logisk - beslutning.

4: De love og regler, f.eks. lærlingelovene af 37 og 56 i Danmark og den færøske lærlingelov af 54 og loven om godkendelse, tilskud m.m. og samme anordning for Føroyar fra 65, peger i retning af, at man ønsker i Danmark at bibeholde dette system, hvor erhvervslivet spiller en større rolle end i de andre nordiske landes skolesystemer. Men dette er jo til syvende og sidst en politisk beslutning, og i denne henseende, kan f.eks. Føroyar gøre, som man beslutter fra "Føroya Løgting".

4) Føroyars placering i systemet:

Dette afsnit af notatet skal ikke blive så langt, da de grundlæggende principper for lærlingeuddannelsen i Føroyar er præcis de samme som i Danmark.

I 1932 blev en teknisk aftenskole oprettet i Tvøroyri på Suðuroy. Det var Ernst Hansen, som var lærer på Suðuroy, der stod for dette tiltag.

I Tórshavn havde håndværksmestrene organiseret sig i "Havnar Handverksmeistarafelag" i marts 1932. I 1933 får denne forening en skrivelse fra amtet, hvori der stod, at...

...der i Trangisvaag i 1932 var blevet oprettet en teknisk skole, og at direktøren for "Tilsynet med den Tekniske Undervisning for Haandværkere og Industridrivende", direktør F.V. Haugsted, ville komme til Føroyar i efteråret 1933. Direktør Haugsted ville så i den forbindelse besøge andre steder, som måtte være interesserede i oprettelse tekniske aftenskoler.

Udgifterne til driften af en teknisk skole dækkes normalt dels med skolepenge, som i henhold til lov nr. 342 af 6. maj 1921 om lærlingeforhold tilkommer lærlingenes mestre at afholde, dels ved tilskud fra skolens ejer (Håndværkerforeningen), fra Fællesrepræsentationen for Dansk Håndværk og Industri, Amtskommunen, Sognekommisjonen og stat (Handelsministeriet). Statstilskuddet udgør normalt ca. 40% af de tilskudsberettigede udgifter til lærerløn og administration, lokaler og undervisningsmidler.

For at en teknisk skole kan blive anerkendt og statstilskudsberettiget, fordres bl.a., at den ejes og ledes af en forening, i hvis bestyrelse der sidder et flertal af håndværkere.

Formanden i "Havnar Handverksmeistarafelag" var Johannes Simonsen, murermeister, og han fremsatte spørgsmålet om at oprette en teknisk skole i Tórshavn. Det blev enstemmigt vedtaget på generalforsamlingen 12. juni 1934.

3. august 1934 blev bestyrelsen enig om at vælge smedemester Vilhelm Nielsen og byggemester Steingrim Winther til sammen med ingeniør Chr. Bach at få en skole op at stå. Disse tre + bestyrelsen havde møder med Haugsted, da han var i Føroyar, og 10. nov. 1934 kan man sige, at skolen startede.

I 1938 bliver Vilhelm Nielsen, smedemester, formand for "Havnar Handverksmeistarafelag" og også formand for i bestyrelsen for den tekniske skole. I 1939 skriver han følgende brev til Toftdahl-Møller, der var konsulent for de tekniske skoler i Danmark:

»Da De i sin Tid besøgte Thorshavn, viste De Interesse for vor tekniske Skole, og det er vi glade for. Vor skole er jo endnu kun saa ung, og er ikke kommet ret vidt. Nu er der jo afsluttet et Vinterhalvaar igen. Vi havde Udstilling og en lille festlig Sammenkomst for Elever, Lærere, Bestyrelsen for Foreningen og enkelte Indbudte, deriblandt Repræsentanter for Pressen. De fremlagte arbejder bar Vidne om, at der var arbejdet med Flid og Interesse, og alle var enige om, at der var arbejdet med smukt Resultat. Men det kan jo desværre ikke nægtes, at Pladsforholdene ikke er saa gode som ønskeligt. Som De maaske husker, har Skolen til Huse i samme Bygning som Navigationsskolen, der ejes af Thorshavns Kommune. Vi har til Raadighed eet godt Klasseværelse, hvor al Tegning paa Tegnebrædt foregaar, desuden har vi et ganske lille Kvistværelse med eet Bord med 8-9 Siddepladser. Dette Lokale benyttes til Dansk og Materiallære, og endelig har vi fra Navigationsskolen i Vinter laant et Klasseværelse, der benyttes til Frihaandstegning o.l. Der er derfor almindelig Enighed om, at det vilde være skønt om der kunde skaffes bedre Pladsforhold. Men det er jo ikke saa let at skaffe andre Lokaler. Paa sidste Generalforsamling i vor Forening var der god Stemning for at arbejde henimod at bygge en ny Skole. Vi er jo nok klar over, at det er en ret dyr Historie at bygge en, men da det er os bekendt, at adskillige Smaabyer i Danmark har en præsentabel Bygning til teknisk Skole, formoder vi, at det kan lade sig gøre at faa Støtte paa een eller anden Maade til et saadant Foretagende. Da vi formoder, at De har en hel Del Erfaring i den Slags, tillader vi os herved høfligst at bede Dem fortælle os lidt om, hvordan man andre Steder bærer sig ad med at skaffe Midler til Veje til en teknisk Skole.

Vor Forening er jo forholdsvis ny, der er desværre kun ringe Tilslutning, ca. 30 Medlemmer, saa vi har praktisk talt ingen Penge i Kassen. Vi skal ganske kort prøve at antyde, hvorledes vi har tænkt os at gribe Sagen an: Vi tænker os at arrangere en Basar med Lodtrækning o.l. mest med Haandværksgenstande som Gevinster. Derved vil der antageligt indkomme en Del Penge, foruden at det jo ogsaa er en vis Reklame for Haandværket. Dernæst har vi tænkt os at henvende os til de herværende Pengeinstitutter samt Lagtinget om et Tilskud. Ad den Vej haaber vi at faa en Del kontante Midler til Raadighed for dette Formaal. Naturligvis vil vi helst have en Bygning, der kan staa som et smukt Stykke Haandværksarbejde, men hvor meget der kan naas, afhænger naturligvis af, hvilke Midler der kan skaffes. Maaske De vil gøre os den Tjeneste at fortælle os lidt om, hvorledes det bedst lader sig gøre at skaffe Hjælp til et saadant Formaal.

Med Højagtelse»

I vinteren 1935 blev en teknisk skole undervisning påbegyndt i Klaksvík, og der kom også skoler i Vestmanna, Vágar og i Fuglafjørður.

Johan Ziska skriver i tidsskriftet "Føroyskt Handverk" i oktober 1967:

"Disse skoler, oprettede i 30'erne, fik statsstøtte, og derfor eksisterer de. De var alle aftenskoler, skolegangen var frivillig, og opmødningen var så som så. Nogle af lærlingene havde ikke den store lyst til skolegang, og de, der var i den bedre ende, arbejdede ofte over."

Den tekniske skole i Tórshavn blev statsgodkendt allerede året efter, at den var oprettet, - d.v.s. i 1935. Skolen har fået tilskud fra Danmark - både fra Handelsministeriet og fra "Fællesrepræsentationen for Dansk Haandværk og Industri". Også Føroya Løgting og Tórshavnar Býráð gav en vis støtte: "Føroya Løgting" gav 400 kr. og "Tórshavnar Býráð" 200 kr. foruden gratis lokaler, lys og varme!

LOVE OG REGLER:

I Føroyar var på det tidspunkt hverken LÆRLINGELOV eller LOV OM SVENDEPRØVER gældende!!

Man fulgte dog i reglen loven af 1937 vedrørende lærlingeforhold, men der var dog en forskel: I den danske lov, - som altså ikke var gældende for Føroyar -, var der indlagt tvungen SVENDEPRØVE. D.v.s. at i Føroyar var svendeprøven ikke gældende: Enhver, der havde beskæftiget sig med håndværk i 5 år, kunne siges at være håndværker. Man arbejdede med at få en svendeprøve indført. Bestyrelsen i "Mesterforeningen" havde det forslag, at prøven skulle være frivillig og ikke tvungen, da omstændighederne ikke var til det. Mange mestre var i tvivl om det rigtige i at indføre tvungen svendeprøve, da man jo kunne komme i et strafferetsligt forhold, hvis lærlingen ikke klarede svendeprøven. Dette foregik i 40'erne.

Diskussionen resulterede i, at en "TEGNE-PRØVE" blev den første begyndelse til et Svendebrev den 25. marts 1944. Prøven blev afholdt i tegnestuen på Sømandsskolen, hvor den tekniske skole holdt til.

Man forsøgte nu at få organiseret en fælles svendeprøve for Føroyar. Ved et møde i 1944 mødte kun en repræsentant for Klaksvík op. Man aftalte at lave fælles svendeprøver for Tórshavn og Klaksvík og siden forsøge at få de andre steder med.

Som det lyder, er de tekniske skoler lidt bitre på det færøske lagting. En bemærkning fra Tórshavn: "De tilskud, som den Tekniski Skúlin í Tórshavn" har fået, er kommet fra den danske stat (ca. 40%), fra Tórshavnar Býráð og så fra de skolepenge, som lærlingene betaler. Intet er kommet fra det færøske lagting".

DEN FÆRØSKE LÆRLINGELOV:

Allerede i 1943 forsøgte man i Føroyar at få lavet en LÆRLINGELOV. Det lykkedes at få en LOV igennem i 1954. Det er lov nr. 29, vedtaget 12. oktober 1954 og underskrevet af Kristian Djurhuus, løgmaður, og R. Long. (Det kan nævnes, at loven havde været til udtalelse hos den danske arbejdsminister, Håndsværksrådet og "Tilsynet med den tekniske undervisning").

Den FÆRØSKE LAGTINGSLOV bygger på den DANSKE LÆRLINGELOV fra 1937. I Danmark kom en ny lærlingelov i 1956.

Den færøske lærlingelov fra 1954 er gældende for Føroyar endnu med senere ændring i lagtingslov nr. 36 fra 1. juni 1961 og bekendtgjort i "bekendtgørelse om lærlingeforhold" nr. 56 af 15. august 1961.

Det skal nævnes, at den faglige styring ikke er den samme som i den danske lov. I Føroyar er der efter loven nedsat et LÆRURÁÐ, som består af 5 personer: En formand, som er udpeget af landsstyret og 1 for hver af organisationerne for mestrene og svendene, som kommer sammen, når det er spørgsmål inden for håndværk og industri, medens det er formanden og 2 personer, valgt af organisationerne for "handel og kontor", der kommer sammen, når det gælder spørgsmål på dette område. I visse tilfælde skal Læruráðið udvides ved 1 person fra hver af organisationerne efter fag, når bestemmelser inden for et bestemt fag skal tages. Læruráðið forestår f.eks. svendeprøverne, fastsætter læretidens lænde, godkender lærepladser, bestemmer skolegang og indhold m.m.

Meget store beføjelser er tillagt Læruráðið ved lov.

Det offentlige er godkendende vedrørende skolegang og indhold.

Denne lov indebar, at der skulle aflægges svendeprøve, og at lærlingene skulle have skolegang. For lærlingene, der boede på bygder, hvor der ikke var teknisk skole, blev dette besværligt. Den tekniske skole i Tórshavn tilbød fra 1956 en 5 måneders dagskole for lærlinge fra bygd, og allerede da opstod behovet for et skolehjem. Vi vil dog ikke i dette notat komme ind på lokale- og byggespørgsmål, selv om det er en interessant historie!

Som sagt blev det i Danmark besluttet i 1956 at centralisere undervisningen, aftenskolerne skulle holde op, og undervisningen skulle samles i større, veludstyrede skoler med forskoler. "Tilsynet med den tekniske undervisning" sendte forespørgsel til de tekniske skoler i Føroyar, om det ikke ville være det bedste, at man her gjorde det samme, men der skete ingenting med det samme. Først i 1961 begyndte en sammenlægning, således at nu blev to tekniske skoler - en i Klaksvík og en i Tórshavn. Omkring midten af 60'erne begyndte skolerne med dagskole, og ved et besøg af direktøren for det nyoprettede direktorat for erhvervsuddannelserne O.I. Mikkelsen i 1966 foreslog han, at skolerne imellem burde aftale, hvorledes undervisningens fremtid skulle se ud. Med hensyn til de tekniske uddannelser var man langt bagud i Føroyar i forhold til de andre nordiske lande. Sidst i 70'erne indførtes så den såkaldte "a jour-førte" lærlingeuddannelse, som må siges, at være det, man kører med den dag i dag med 4 fag i Klaksvík og 9 fag i Tórshavn, der som før nævnt også kører en teknisk assistent-uddannelse.

Begge skolerne er selvejende institutioner, som får tilskud fra Danmark efter "tilskuds-anordningen fra 65" (dog med en senere ændring, således at tilskuddet til driften er 80% fra staten og 20% fra kommunen).

Tekniski Skúlin í Tórshavn blev selvejende institution i 1956, hvor også de første vedtægter er fra. De blev tinglyst 15. dec. 1964 og godkendt af den danske handelsminister. I Klaksvík havde man bygget en teknisk skole, som blev færdig i begyndelsen af 50'erne, og skolen blev selvejende og fik da også vedtægter.

(Fra "Tekniski Skúlin í Tórshavn - 50 år" - 1934-1984):

På Teknisk Skoleforenings landsmøde i Århus 15. sept. 1978, hvor mange højtstående danske embedsmænd var til stede, tog Leif Mohr, som dengang var formand i bestyrelsen for den tekniske skole i Tórshavn, ordet og sagde bl.a. i følge tidsskriftet "Teknisk Skole" nr. 10 fra okt. 1978:

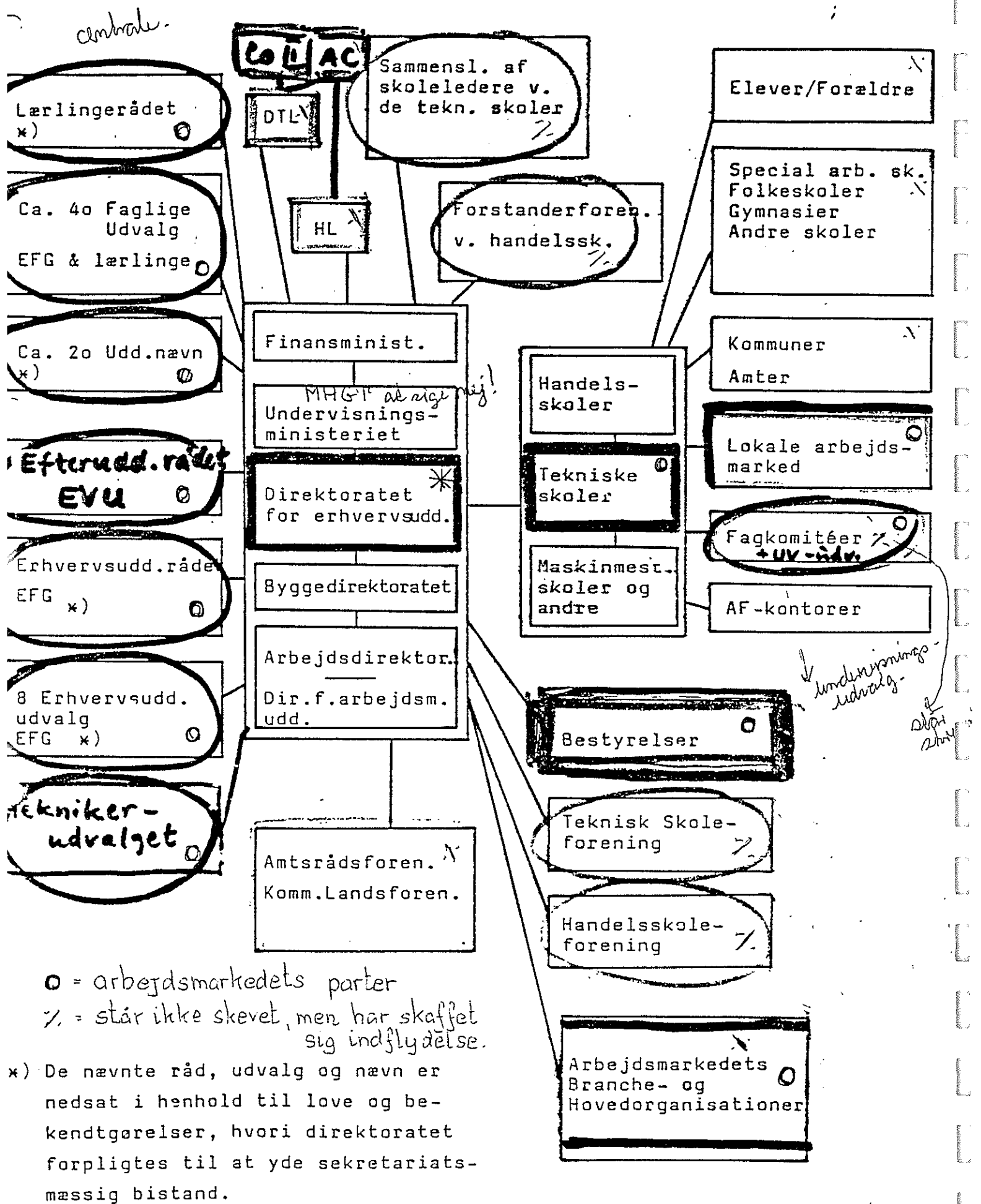
ET NØDRÅB FRA NORDATLANTEN

Den mangeårige formand for bestyrelsen for den tekniske skole i Thorshavn, Leif Mohr, der snart trækker sig tilbage, rettede under landsmødet en indtrængende appel til landets øvrige tekniske skoler og til repræsentanterne fra undervisningsministeriet om at være behjælpelige med at bringe de tekniske skoler på Færøerne up-to-date. "Vi ligger mindst 20 år efter det øvrige Danmark, sagde Leif Mohr.

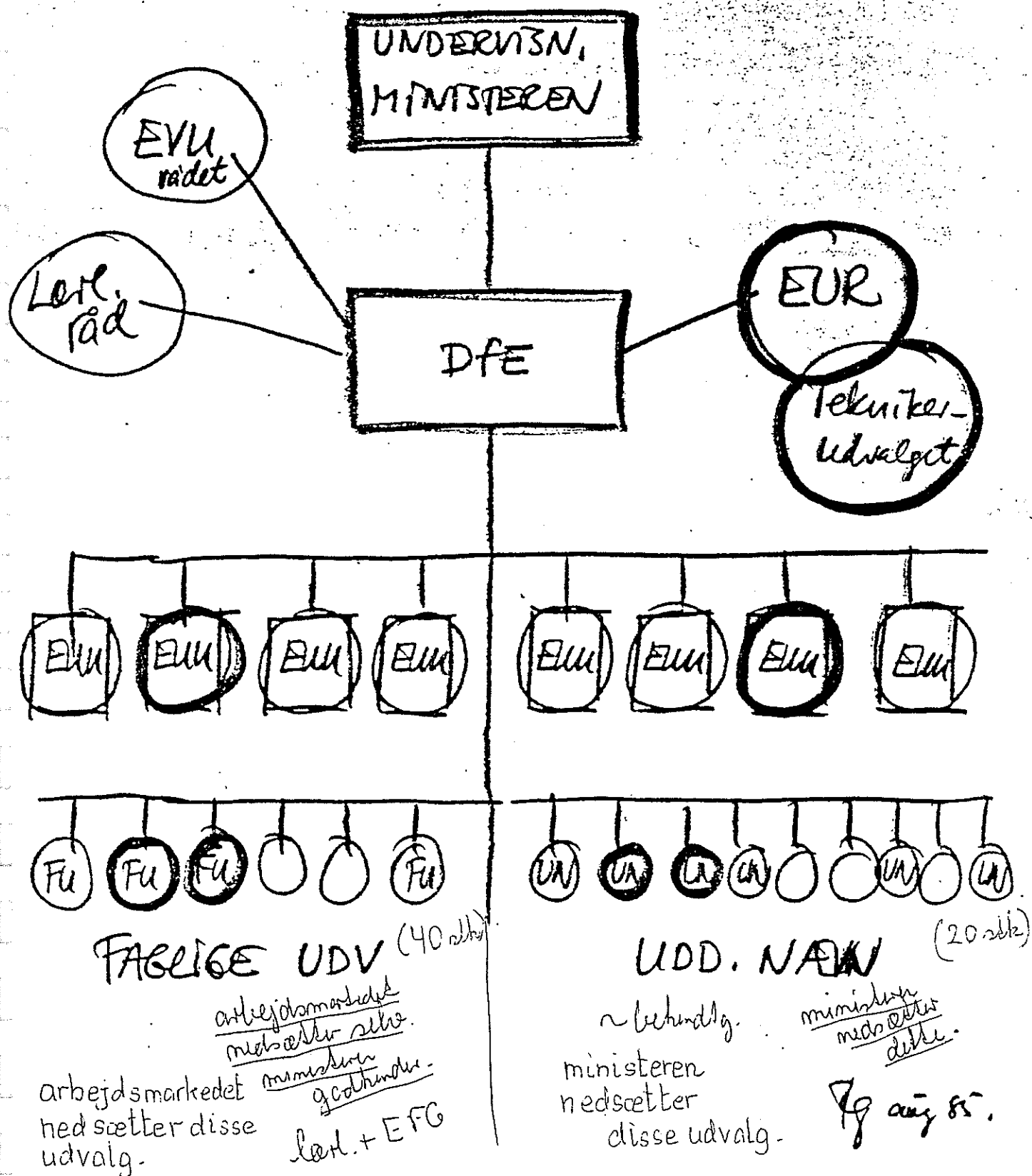
BEMÆRKNING: *****

Som et eksempel kan nævnes, at "Fróðskaparsetur Føroya" er en SELVEJENDE INSTITUTION. Ved lagtingslov nr. 28 af 20. maj 1965 blev denne institution dannet. (Institutionen varetager højere uddannelse og forskning - universitet). Den får 100% tilskud fra det offentlige - i dette tilfælde fra Føroyar, da det er et særanliggende. Institutionen har en bestyrelse, som bl.a. er ansættende myndighed. Bestyrelsen kaldes her for et råd, og har alle de beføjelser, der kendetegner en selvejende institution. Den godkendende og kontrollerende myndighed er i dette tilfælde det færøske landsstyre.

Direktoratets formaliserede samarbejdsrelationer til myndigheder og rådgivende organer.

PERMANENTE RÅDGIVENDE
RÅD, UDVALG og NÆVN.

B: DEN NUVÆRENDE SITUATION

2) Føroyar overtager administrationen af skolevæsenet.

INDLEDNING:

Indtil den færøske hjemmestyreløvs af 23. marts 1948 blev sat i kraft 1. april 1948, var Føroyar et amt i det danske kongerige. Der var dog den forskel fra de andre amter, at alle love, anordninger og bekendtgørelser skulle bekendtgøres i Føroyar for at være gyldige. Dette var en følge af, at Føroyar tidligere havde hørt under Norge, og derfor er Norske Lov delvis gældende. Efter 1948 blev Føroyar en selvstyrende del af det danske kongerige med sin egen hjemmestyrelov. Lagtinget (Føroya Løgting) var den folkevalgte forsamling. Det er nu den lovgivende forsamling, som udnævner et landsstyre som den udøvende magt med en lagmand (løgmaður) i spidsen. Føroya Landsstýri er et kollegialt organ, d.v.s. at alle landsstyresmedlemmerne er fælles om bestemmelserne, selv om de forskellige områder er fordelt på ministrene. Desuden findes der en rigsombudsmand, der repræsenterer riget og vælges af dette. Til det danske folketing vælger Føroyar 2 repræsentanter.

kort redegørelse for sær- og fællesanliggender

Den færøske hjemmestyrelov opdeler sagerne i to grupper: SÆRANLIGGENDER og FÆLLESANLIGGENDER. I §2 nævnes, at sager, der er opført i liste A er særanliggender. D.v.s. sager, som til en hver tid kan overtages af hjemmestyret, blot man selv afholder de fornødne udgifter.

I §3 anføres, at de på liste B nævnte sager kun kan overtages ved nærmere forhandling.

§9 siger, at der efter forhandling kan træffes aftale om at overlade det færøske hjemmestyre at give de nærmere bestemmelser for de særlige færøske forhold og overtage administrationen af de pågældende områder, som er fællesområder.

Områder, der er opført under liste B er følgende:

- 1) Folkekirken
- 2) Politiet
- 3) Råstoffer i undergrunden - Radio - Luftfart
- 4) Jordfonden
- 5) Import- og eksportkontrol

Alle andre områder er opført under liste A, så som:

Føroyars egen styrelsesordning, Kommunale forhold, Sundhedsvæsen, Skatter, Muséer, Hittegods o.a. Som nr. 9 på listen står SKOLEVÆSNET.

Undervisningsvæsnets er delt op i særanliggender og fællesanliggender. I følge §2 i hjemmestyrelsen er skolevæsnets i bredeste forstand et færøsk særanliggende (opført under liste A), således at hjemmestyret til enhver tid kan beslutte at overtage dette med de derved forbundne udgifter. Det er således, at Føroyar har deres eget skattesystem og betaler selv til de områder, der er overtaget.

Nogle skoler var således særanliggender: NAVIGATIONSSKOLERNE, GYMNASIET og HF, FOLKEHØJSKOLEN, FRÓÐSKAPARSETRIÐ og HUSHOLDNINGSSKOLEN.

Navigationsskolerne, gymnasiet og HF er offentlige skoler, Fróðskaparsetrið og folkehøjskolen er selvejende institutioner og husholdningsskolen er privat.

Andre skoler er fællesanliggender: FOLKESKOLEN, SEMINARIET, FRITIDSUNDERVISNING og andre ERHVERVSUDDANNELSER end de ovennævnte.

NY ORDNING

Idet man fra Føroyrs side mente, at man kunne opnå en bedre samordning af det færøske undervisningssystem, bad det færøske landsstyre i 1976 undervisningsministeriet om at nedsætte et udvalg, der skulle arbejde med problemerne og komme med et forslag om, hvorledes man kunne opnå en mere tilfredsstillende ordning. 10. febr. 1977 blev der nedsat et udvalg, bestående både af danskere og færinger med en færing som formand. Resultatet forelå allerede 16. dec. 1977, og en enstemmig betænkning blev fremlagt:

Man ønskede en overtagelse af følgende 4 uddannelsesgrupper:

1) Folkeskolen, 2) Seminariet, 3) Fritidsundervisningen og 4) De tekniske skoler, handelsskolen og maskinskolen efter §9 i hjemmestyrelsen, således at de nævnte områder - som hidtil - er FÆLLESANLIGGENDER inden for hjemmestyrelsens rammer, og at de nuværende tilskudsordninger opretholdes.

"§9": Efter forhandling træffes der aftale om, i hvilke tilfælde, og i hvilket omfang det er muligt inden for områder, der henhører under fællesanliggender, at overlade det færøske hjemmestyre at give de nærmere bestemmelser for de særlige færøske forhold og at overtage administrationen af det pågældende område.

Det vil sige, at de nævnte områder - som hidtil - er FÆLLESANLIGGENDER inden for hjemmestyrelsens rammer, og at de nuværende tilskudsordninger opretholdes. De nye folketingslove er RAMMELOVE. Administrationen varetages af landsstyret, og hjemmestyret fastsætter de nærmere bekendtgørelser og regler såsom: Formål, styrelse, undervisningsindhold, omfang og tilrettelæggelse. Men det skal være inden for rammerne af lovene.

Man kunne godt have overtaget skolevæsnets efter §2, men det gjorde man ikke!

De nye rammelove er af 14. februar 1979 og indeholder kun de helt grundlæggende principielle regler. De hidtil gældende love og regler vil blive ophævet, efterhånden som hjemmestyret udsteder nye. Dette er dog kun sket på meget få områder, bl.a. for folkeskolen.

Den 2. oktober 1978 vedtog lagtinget en lov om STYRELSEN AF UNDERVISNINGSVÆSNET. Efter denne lov er landsstyret højeste myndighed, og der blev under dette oprettet et LANDSSKULARÅD som overopsyn. Dette råd er POLITISK valgt - og således ikke FAGLIGT. Der blev også oprettet en LANDSSKULAFYRISITING (et landsomfattende skoledirektorat) til at varetage den daglige ledelse af administrationen.

Lad os se lidt på "BERETNING VEDRØRENDE FÆRØERNES LANDSSTYRES OVERTAGELSE AF ADMINISTRATIONEN AF UNDERVISNINGSVÆSNET PÅ FÆRØERNE":

På udvalgets første møde i Tórshavn i juli 1977 besluttedes at nedsætte 2 arbejdsgrupper, hvor den ene skulle tage sig af folkeskolen, læreruddannelsen og fritidsundervisningen m.v., medens den anden arbejdsgruppe skal behandle erhvervsuddannelserne.

Udvalgets nedsættelse og kommissorium: Som før nævnt, skulle udvalget arbejde inden for rammerne af §9 og ud fra det gøre rede for, hvilke lovændringer, der måtte forudsættes.

UDVALGETS OVERVEJELSER OG FORSLAG:

"En overførsel af administrationen af undervisningsvæsnets på Færøerne i henhold til §9 i "Hjemmestyrelsen". Dette har til følge, at der - som hidtil - kan ydes statstilskud til drifts- og anlægsudgifter, men inden for rammerne kan man da lave regler og bestemmelser."

"Det har fra begyndelsen været et ønske fra de færøske udvalgsmedlemmers side, at udvalget nåede fram til en ordning, hvorefter administration og regeludstedelse i videst muligt omfang blev overladt til hjemmestyret inden for rammerne af §9."

HER SKAL KUN BERØRES DE TING, der har relevans for de tekniske skoler i Føroyar:

"Lovudkastet vedrørende handelsskolerne m.v. (hvorfor er de tekniske skoler ikke nævnt?) adskiller sig fra de øvrige udkast, der fremtræder som kortfattede rammelove, at være meget detaljeret. Grunden hertil er, at dette udkast - i modsætning til de øvrige - først og fremmest indeholder regler om tilskud til drifts- og anlægsudgifter. Udvalget har dog været betænkelig ved denne forskel i udformningen, og efter at landsstyret har tilkendegivet, at udkastet bør udformes efter samme model som de andre udkast, er det KUN vedlagt som et bilag."

"Udvalget skal sluttelig bemærke, at det ikke har haft til opgave at overveje og fremkomme med forslag om en nyordning af de gældende tilskudsregler inden for de områder, som udvalgets forslag vedrører. Forslagene har derfor til forudsætning, at de nugældende regler om statstilskud opretholdes uændret, indtil der senere på et bredere grundlag måtte blive gennemført en ny tilskuds- og finansieringsordning for de færøske samfundsanliggender, herunder skole- og undervisningsvæsnets."

UDDRAG AF "RAPPORT FRA FÆRØUDVALGETS ARBEJDSGRUPPE VEDRØRENDE ERHVERVSSKOLERNE".

"De anførte lovregler omhandler dels bestemmelser om undervisning på skolerne, dels bestemmelser om tilskud til driftsudgifter og anlægsudgifter for skolerne. Bestemmelserne om undervisning omfatter også lærlingeundervisningen på skolerne, medens lærlingeuddannelsen i øvrigt (den praktiske del af uddannelsen) er et færøsk særanliggende."

Læg mærke til at skoleuddannelsen er et fællesanliggende, idet føroyar ikke har overtaget erhvervsskolerne efter §2. Arbejdsmarkedet er derimod et rent færøsk anliggende! D.v.s. i denne forbindelse, at lærlingene i deres "dagligdag" (i læren) er under rent færøsk lov, medens skolerne er danske.

"Arbejdsgruppen finder, at en rammelov må omfatte begge områder, altså både undervisningens indhold og støtten (tilskudet) til skolerne." (Der henvises til anordningen af 65). "Anordningen er indholdsmæssigt delt i 3 kapitler: Godkendelse, Tilskud og Lån. Arbejdsgruppen finder, at godkendelsen af skolerne bør overlades til Føroyars landsstyre, og at der bør indføres bestemmelse om, at hjemmestyret fastsætter de nærmere bestemmelser om undervisningens indhold, omfang og tilrettelæggelse.

De bemyndigelser vedrørende tilskud til driften og lån og tilskud til anlæg, som efter anordningens kapitel II og III er givet undervisningsministeren, bør efter arbejdsgruppens opfattelse overlades til Føroyar Landsstýri. Som begrundelse herfor kan anføres, at en RAMMELOVSBESTEMMELSE OM, AT HJEMMESTYRET SKAL GODKENDE SKOLERNE, UNDERVISNINGENS INDHOLD M.V. VIL VÆRE UDEN VIRKNING, HVIS UNDERVISNINGSMINISTEREN GENNEM TILSKUDSREGLERNE ALLIGEVEL HAR KONTROL MED SKOLEINSTITUTIONERNES OPBYGNING, ELEV TAL PR. KLASSE, LÆRER UDDANNELSEN, LÆRERMIDLER ETC."

"Ved uddannelsernes tilrettelæggelse har Føroyar hidtil trukket på den ekspertise, der findes i Direktoratet for Erhvervsuddannelserne. Arbejdsgruppen forudsætter, at dette fortsat kan ske. Man finder det ikke nødvendigt at optage en særskilt bestemmelse herom i rammeloven, men man går ud fra, at et samarbejde med DFE (Direktoratet for Erhvervsuddannelserne) følger af sagens natur!"

København, den 14. september 1977

Som det fremgår af ovenstående, er det STYRINGEN (ADMINISTRATI-
-NEN) af skolevæsenet, som man overtog efter § 9.

Det vil således sige, at man inden for rammerne af lovene kan lave nærmere bestemmelser fra Føroyars side, og ellers er det administratio-
-nen, som kan overtages efter § 9.

Dette vil så igen sige, at man ikke efter § 9 rører ved selve undervis-
ningsstrukturen. Da undervisningsspørgsmål er et særanliggende, kunne Føroyar overtage dette anliggende når som helst og lave sit eget under-
visningssystem, men det kræver, at man afholder udgifterne selv. Man afgjorde i loven af 79 at følge de indbyggede danske love og regler for skolesystemet, men at administrere det selv.

Arbejdsgruppen tager i første omgang "Anordningen" (nr. 392 af 3. november) som udgangspunkt og laver et forslag til ny formulering. Arbejdsgruppen tager alle 4 afsnit med i formuleringen:

- I: Godkendelse
- II: Tilskud til driften m.v.
- III: Lån og tilskud til anlæg
- IV: Ikrafttrædelsesbestemmelser.

Principielt ændres intet i indholdet, men man indfører Føroya Landsstýri, hvor der står Undervisningsministeren.

F.eks.: §4 i anordningen kom efter forslaget til at lyde således:

Kap. II.

Tilskud til driften m.v.

§5. Skoler, godkendt i henhold til §1, er berettiget til at oppebære driftstilskud af statskassen, såfremt

- a. der efter landsstyrets skøn er tilstrækkeligt behov for vedkommende undervisning, (undervisningsministerens)
- b. skolen er organiseret som en selvejende institution på et betryggende økonomisk grundlag,
- c. skolens vedtægter, der skal sikre de tilskudsgivende myndigheder repræsentation i skolens ledelse, er godkendt af landsstyret. (undervisningsministeren efter indhentet godkendelse fra landsstyret.)

Stk. 2. Skolerne er pligtige at følge de af landstyret fastsatte bestemmelser om driften og de økonomiske og organisatoriske forhold, herunder bestemmelser om aflønning af ledere, lærere og andet personale. (Undervisningsministeren)

og §5 således:

§6. Driftstilskud til lærlingeundervisning ydes fra staten med 80% og fra kommunerne med 20% af de med undervisningen forbundne udgifter, jfr. §9.

Arbejdsgruppen rører ikke ved skolernes struktur. D.v.s. at de vedvarende er "selvejende institutioner". Men arbejdsgruppens forslag kræver, at pengene hvert år blev overført til Føroyar.

Dette blev dog ikke resultatet. Som tidligere nævnt (s. 26) mente Udvalget ikke, at man skulle røre ved tilskudsordningen, og derfor blev kun GODKENDELSES-afsnittet i loven akcepteret. (Man kan dog bemærke, at arbejdsgruppen udtaler, at "en rammelovsbestemmelse om, at hjemmestyret skal godkende skolerne, undervisningens indhold m.v. vil være uden virkning, hvis undervisningsministeren gennem tilskudsreglerne alligevel har kontrol skolerne".

LAGTINGSLOV OM SKOLEADMINISTRATION.Løgtingslóg um skúlafyrisiting: Nr. 58 – 2. oktober 1978 :

Den 2. oktober 1978 blev loven om administrationen af hele det færøske skolevæsen vedtaget.

I denne lov er Føroya Landsstýri øverste myndighed for undervisningsvæsenet. Denne myndighed udøves gennem et undervisningsråd (Landsskúlaráðið) og et undervisningsdirektorat (Landsskúlafyrisitingin). Landsskúlaráðið er politisk valgt og består af 5 medlemmer.

Lagtingsloven er inddelt i kapitler.

- Kapitel I: Den overordnede styring.
- Kapitel II: Folkeskolen.
- Kapitel III: Fritidsundervisningen.
- Kapitel IV: Andre offentlige skoler.
- Kapitel V: SELVEJENDE INSTITUTIONER.
- Kapitel VI: Private skoler.
- Kapitel VII: De kollegiale råd.
- Kapitel VIII: Andre bestemmelser.
- Kapitel IX: Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser.

Ser vi på denne lov, er den lavet efter at udvalget for overtagelsen havde afsluttet sin opgave. D.v.s. at Landsskúlaráðið er en opfindelse, der er lavet efter udvalgets arbejdes ophør.

Vedrørende de selvejende institutioner.

I dette tilfælde bryder loven med begrebet "selvejende institutioner". Loven af 2. oktober 1978 indeholder paragraffer, der modsiger begrebet om "selvejende institutioner", således som det fortolkes i Danmark, og skolerne får jo tilskud efter en ANORDNING, SOM ER GÆLDENDE I FØROYAR – åbentbart efter et politisk ønske, som det ses af det foregående.

Ser vi på loven om "Styrelsen af undervisningsvæsenet", bærer den præg af ikke at være så gennemtænkt, som man kunne ønske. Måske burde den tages op til revision. Loven peger mest på Folkeskolen og den tager i meget lille grad hensyn til de videregående skolars specielle forhold.

I dette tilfælde er det især §§ 24 og 25 stk. 2, som modsiger intentionerne om en selvejende institution. Man "reducerer" i loven bestyrelsens beføjelser. Mange beføjelser overgives til forstanderen alene, f.eks. tegningsretten! (Økonomisk kører skolerne som "selvejende institutioner" med tilskud og egenkapital). Der er nu også to indstillende led: Ved forstanderansættelse skal både bestyrelsen og Landsskolerådet indstille, og ved læreransættelse skal både forstander og bestyrelse indstille!! Dette har selvfølgelig givet problemer, og endnu er de ikke løst. Der mangler det godkendende led, som skal være efter "rammelsen om godkendelse"

LOVE, REGLER OG INTENTIONER

SPECIALE LOVE OG GENERELLE LOVE:

I juraen findes der forskellige begreber for lovene og bestemmelserne.

De speciale love ("Lex specialis"):

For hver skole findes special love. D.v.s. love, der kører direkte på den enkelte skoleforms område. På den måde findes der i Føroyar f.eks. en lov for "Gymnasieskolerne" og en for "HF" o.s.v. Disse love er sat i værk i Føroyar, og de er gældende, så længe ikke andre speciallove sætter de andre ud af kraft.

De generelle love.

Der findes også generelle love. Styrelsesloven af 2.okt. 78 er en generel lov, som omhandler styringen af skolerne i Føroyar. Hvis en paragraf eller et stk. i en generel lov modsiger en paragraf eller et stk. i en special lov, skal det nævnes, og noget tilsvarende sættes i stedet.

Dette er gjort i "skolestyringsloven" på et punkt, nemlig vedrørende styringen af Færøernes gymnasium og HF-kursus. I §40, stk. 3 nævnes:

Stk. 3: §4 i lagtingslov nr. 20 af 23. april 1976 om Færøernes gymnasium og HF-kursus ophæves, når kapitel 4 i nærværende lov sættes i kraft.

Andet er ikke nævnt.

I § 38 i kapitel 9 står:

§ 38. De ved nærværende lovs ikrafttræden gældende administrative bestemmelser eller praksis for eller godkendelse af de af loven omfattede skoler skoler eller institutioner forbliver gældende, indtil de er afløst af bestemmelser m.m. udstedt af den kompetente myndighed efter nærværende lov.

.....

De tekniske skoler får TILSKUD efter en special lov - i dette tilfælde "Anordningen fra 1965". Denne anordnings §§ 4-18 er ikke sat ud af kraft. D.v.s. at §§ 4-18 er gældende. Tilskudet til skolerne bliver givet efter denne anordning (med senere ændring).

.....

Som nævnt tidligere blev de tekniske skoler i næsten alle tilfælde selvejende institutioner. Ved loven i 64 om tilskud m.v. (med senere ændringer) blev det klargjort, at staten ønskede at give tilskud i høj grad, den ville have indsigt med tilskuddene, men samtidig ønskede man at bevare skolernes status som erhvervslivets uddannelser, idet man så nogle fordele deri.

SPECIALLOVENE FOR DE TEKNISKE SKOLER I FØROYAR ER FØL-
GENDE:

- 1: Lærlingeloven af 12. okt. 1954 med senere ændringer (bekendtgørelse nr. 56 af 15. august 1961).
- 2: Anordning for Færøerne om godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistiskoler og tilskud m.v. til disse skoler. (Kap. I er overtaget af Føroya Landsstýri, men §§ 4-18 er stadigvæk gældende.)
- 3: Lov for Færøerne om handelsskoler, tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistiskoler. (Nr. 54. af 14. febr. 1979). Denne lov omhandler kun godkendelsesparagrafferne i anordningen).

Som det fremgår, er der en inkonsistens mellem de speciale love og sty-
ringsloven.

Dette har medført, at skolernes vedtægter ikke har kunnet vedtages uden at disse fulgte den færøske lov. Den tekniske skole i Tórshavn har dog ikke villet gå under dette krav, idet den hævder, at den som selvejende institution med tilskud efter anordningen fra 65, har de samme rettigheder som skolerne i Danmark. Denne skole har derfor lagt sagen ind for "Teknisk Skoleforening", som støtter skolen.

Landsskúlafyrisitingin har indtil nu støttet synspunktet, at det burde være den færøske styringslov, der måtte være gældende, men ved nærmere undersøgelse af de tekniske skolars status, som der er gjort rede for i dette notat, må man medgå inkonsistensen i loven.

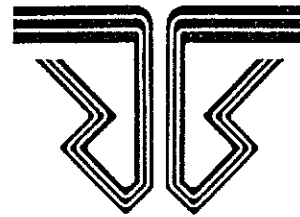
Derfor har LANDSSKÚLAFYRISITINGIN forelagt, AT MAN ÆNDRER I "STYRELSESLOVEN" af 2. okt. 1978 på følgende punkter:

Samsvarandi samtykt Føroya Løgtings staðfestir og kunn-
ger løgmaður hesa løgtingslóg:

§ 1. Í lögtingslóg nr. 58 frá 2. október 1978 um skúla-
fyrising fer §§ 24 og 25 stk. 2 úr gildi.
sættesud af kraft.

§ 2. Henda lóg kemur í gildi beinanvegin.

(På de næste 4 sider er et brev, som formanden for Teknisk Skoleforening, Villy Christensen, har skrevet til undervisningsminister Bertel Haarder. Heri belyses sagen ganske grundigt).

Undervisningsminister
Bertel Haarder
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

18. juni 1984

J.nr. 11 VC/SC

Kære undervisningsminister Bertel Haarder.

Med henvisning til dit forestående besøg på Færøerne tillader jeg mig at henlede din opmærksomhed på et alvorligt problem for de færøske tekniske skoler.

Skoleforeningen er af Thorshavn tekniske Skole blevet anmodet om at gå ind i sagen, og du vil sandsynligvis blive præsenteret for problemet under dine samtaler på Færøerne.

Sagen kan kort beskrives således:

1. Den 23. august 1960 vedtages et sæt vedtægter for Thorshavn tekniske Skole, jfr. bilag 1.
2. I 1964 vedtages Lov om godkendelse af handelsskoler, tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistiskoler og tilskud m.v. til disse skoler. § 19 oplyser, at loven ved kongelig anordning kan sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.
3. Ved anordning nr. 392 af 3. november 1965 sættes loven i kraft for Færøerne.
4. Ved Lagtingslov nr. 58 af 2. oktober 1978 om styrelsen af undervisningsvæsenet, kapitel 5 "Selvejende institutioner" fastlægges reglerne for driften af sådanne institutioner. Reglerne fjerner en lang række beføjelser, som efter gældende dansk ret skal være tillagt bestyrelsen i en selvejende institution, for at institutionen kan anerkendes som selvejende.

./.

Loven træder i kraft straks, idet bestemmelserne i kapitel 2 - 8 først får virkning fra 1. august 1979, jfr. bilag 2.

5. Ved Lov for Færøerne om handelsskoler, tekniske skoler samt maskinmester- og maskinistiskoler nr. 54 af 14. februar 1979 overføres administrationen af de her nævnte områder til Færøernes hjemmestyre fra 1. august 1979, se ovenfor.

./.

Anordning nr. 392 af 3. november 1965 ophæves, idet ophævelsen af §§ 4 - 18 i nævnte anordning dog fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med Færøernes hjemmestyre, § 3 in fine, jfr. bilag 3.

§ 4 indeholder kravet om skolernes organisering som selvejende institutioner på et betryggende økonomisk grundlag, medens de følgende paragraffer bl.a. indeholder regler om statstilskud, såfremt skolerne er godkendte samt betingelserne i § 4 er opfyldt.

6. Ved skrivelse af 18. marts 1982 fremsender det færøske undervisningsdirektorat udkast til nye vedtægter for Thors-havn tekniske Skole, idet der henvises til langtingslov nr. 58 af 2. oktober 1978.

./.

I øvrigt er vedtægterne en uddybning og præcisering af bestemmelserne i lovens kapitel 5, se under pkt. 4, jfr. bilag 4.

Som det fremgår af forslaget til nye vedtægter for Thors-havn tekniske Skole tømmes begrebet selvejende institution for indhold, idet:

- bestyrelsen ændrer navn til "skolens særlige udvalg",
- bestyrelsen fratages det overordnede økonomiske og administrative ansvar,
- bestyrelsen fratages ansættelses- og afskedigelsesbeføjelsen,
- bestyrelsen fratages signaturretten, som overføres til forstanderen.

Ud over de her nævnte, findes en række andre ændringer, men kort kan det siges, bestyrelsen ændres fra at være et formelt besluttende organ til at være et rådgivende udvalg med indstillingsret i visse sager.

På trods af det her beskrevne, fastslår ovennævnte forslag til nye vedtægter i § 1, at skolen er en selvejende institution.

7. Skolen rejser en række indvendinger over for undervisningsdirektoratet, og der afholdes en række møder mellem parterne, uden at enighed opnås.

8. I april 1983 aflægger skoleforeningens formand og sekretariatschef besøg på Færøerne, hovedsagelig for at drøfte de her nævnte problemer.

Efter en række møder med bestyrelserne for Klaksvig og Thorshavn tekniske skoler holdes et afsluttende møde med repræsentanter for det færøske undervisningsdirektorat, uden at enighed opnås.

Bestyrelserne har i hele perioden administreret skolerne efter de oprindelige vedtægter, for Thorshavn vedtægterne fra 1960, se pkt. 1.

Sagen er nu blevet voldsomt optrappet, idet undervisningsdirektoratet har opslået en stilling ved Thorshavn tekniske Skole, uden at orientere skolen.

Undervisningsdirektoratet henholder sig til lagtingslov nr. 58 af 2. oktober 1978, se pkt. 4.

Til sagen har bestyrelserne ved de færøske tekniske skoler følgende bemærkninger:

- a. Den overførsel af administrationen, som finder sted via lov for Færøerne, nr. 54 af 14. februar 1979, se pkt. 5, er netop en overførsel af administrationen.

Der kan henvises til Årbog for Færøerne 1981, side 16, udgivet af Færøernes Landsstyre: "I forbindelse med den administrative overførsel af skolevæsenet er hjemmestyret inden for lovens rammer bemyndiget til at regulere de nævnte områder ved lagtingslove". (Vor understregning).

Bestyrelserne finder, at lagtingslov nr. 58 af 2. oktober 1978, kapitel 5 klart overskrider de rammer, der opstilles i lov nr. 54 af 14. februar 1979, idet paragrafferne 4 - 18 i anordning nr. 392 af 3. november 1965 fortsat er gældende for Færøerne.

- b. Det er bestyrelsernes opfattelse, at den overførsel af administrationen, der sker ved lov nr. 54 af 14. februar 1979 lidt forenklet sagt placerer hjemmestyret i forhold til de færøske erhvervsskoler, som undervisningsministeriet i forhold til de danske erhvervsskoler.

De således givne administrative beføjelser berettiger ikke det færøske hjemmestyre til at foretage dybtgående ændringer i det materielle retsgrundlag for erhvervsskolerne.

- c. Endelig ønsker bestyrelserne at fremføre, at det her beskrevne område er et fællesanliggende, som skal admini-

streres efter dansk lovgivning, og det forekommer således klart, at lovgrundlaget kun kan ændres i et samvirke mellem hjemmestyre og rigsmyndigheder.

Dette punkt finder bestyrelserne vigtigt, idet kapitel 5 i lov nr. 58 af 2. oktober 1978 samt det senere udkast til vedtægter, uanset udseende som ændring af administrative regler, i realiteten er en dybtgående ændring af den for skolerne gældende retstilstand.

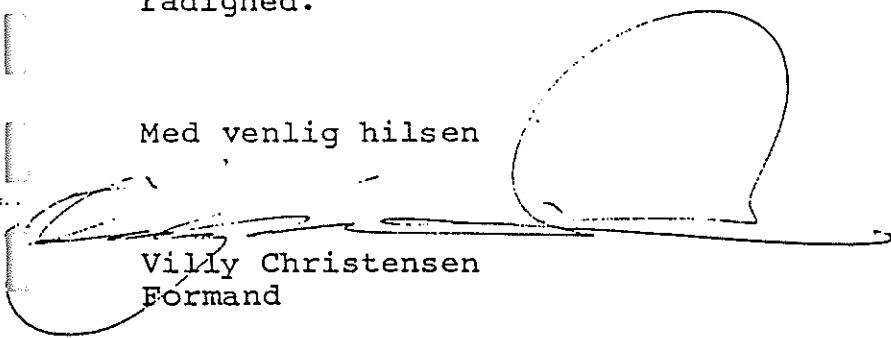
Under de afsluttende drøftelser med det færøske undervisningsdirektorat i april 1983 henstillede jeg til parterne, at reglerne for erhvervsskolerne blev udformet på en måde, så skolerne kunne bevare deres selvejende status, idet Færøernes særlige stilling naturligvis må bevirke en vis forsigtighed i sagen, som den her beskrevne.

På den anden side forstår vi i skoleforeningen til fulde de lokale bestyrelses bekymring ved udsigten til at blive sat uden for afgørende indflydelse på erhvervsskolernes drift og fremtid.

Som beskrevet i indledningen ser de lokale bestyrelser med stor alvor på sagen, og for at undgå en for alle parter ulykkelig konflikt, er det skoleforeningens håb, at du under dit ministerbesøg på Færøerne, såfremt lejlighed gives, vil bidrage til en mindelig ordning af problemet.

Såfremt yderligere oplysninger ønskes, er skoleforeningen til rådighed.

Med venlig hilsen

Villy Christensen
Formand

Viðmerkingar til lógaruppskotið um broyting í lögtingslóg um skúla-
fyrirsitingar:

- 6: Vil man i Føroyar noget andet, må det diskuteres. Er det det, man vil? Skal man afskaffe mesterlæren og sætte skoleuddannelse i stedet? Eller en helt anden struktur, som vel kan tænkes?
- 7: Svendebreve i Føroyar har gyldighed i Danmark, som det er nu. Hvad med noget andet? F.eks. er maskinarbejder-svendebrevet vejen til MASKINMESTERUDDANNELSEN. Hvad med den?
- 8: Man kan stoppe tilskuddene til de selvejende institutioner, hvis man er utilfreds, men hvem er det i dette tilfælde?

Der er så mange spørgsmål i denne sag, at Landsskúlafyrisingin vil foretrække, at en ændring af de to punkter i styringsloven sker, således at man kunne gennemtænke og diskutere situationen, og på den måde komme frem til et resultat, som egnede sig til det færøske samfund.

I grunden er det, som den færøske lov har bevirket, at man har frataget bestyrelsen sine beføjelser, men ikke givet dem til andre end forstanderen!

Bestyrelsen er f.eks. frataget tegningsretten, men ingen andre end forstanderen har fået den! Det "offentlige" er ikke kommet mere ind i billedet end, at det kan ansætte og afskedige personale!

LÆRERÅDET er en instans, som er nævnt i Lærningeloven. Dette råd har rettigheder efter loven, og er et besluttende organ. De tilskudsgivende organer er godkendende.

[illegible]

BEMÆRKNING!

I forbindelse med vedtagelsen af Løgtingslóg um skúlafyrisiting, nr. 58 af 2. oktober 1978 fremlagde "lagtingets skoleudvalg" en betænkning fra behandlingen i lagtingssamlingen i 1977.

"Skúlanevndin" (lagtingets skoleudvalg) behandlede forslaget og havde i den forbindelse møder med forskellige instanser, bl.a. "Føroya skúla-stjórn, arbeidsgruppen vedr. folkeskoleloven, Føroya lærarafelag, lands-skolerådgiveren o.a. Betænkningen omhandler mest selve styringen, såsom forholdet mellem Landsskúlafyrisitingin, Landsskúlaráðið og lands-stýrið, som naturligt er og så Kap. I om folkeskolen.

Omtalen af kapitlet om "de selvejende institutioner" lyder således: "Kap. 4 og 5 vedrører andre offentlige skoler som f.eks. gymnasiet, sømandsskolerne, seminariet og de selvejende institutioner."

REGLERNE I FORSLAGET VIGER IKKE MEGET FRA GÆLDENDE LOV OG HIDTIL BENYTTET FREMGANGSMÅDE." (citat slut).

Det vil således sige, at det ikke af dette ser ud som om, at der fra politisk side bevidst er gjort forsøg på at forandre de selvejende institutioners status, og det ser ikke ud som om, at dette er blevet diskuteret i forbindelse med behandlingen af lovforslaget og ved vedtagelsen.

Derfor må konklusionen her være, at det ikke burde være så vanskeligt at sætte de to nævnte punkter ud af kraft, og så siden få en rolig diskussion igang om disse skolars og uddannelsernes fremtid i Føroyar.

Landsskúlafyrisitingin sept. 86

ORGANISATIONSOVERSIGT

For erhvervsuddannelserne
i GRØNLAND

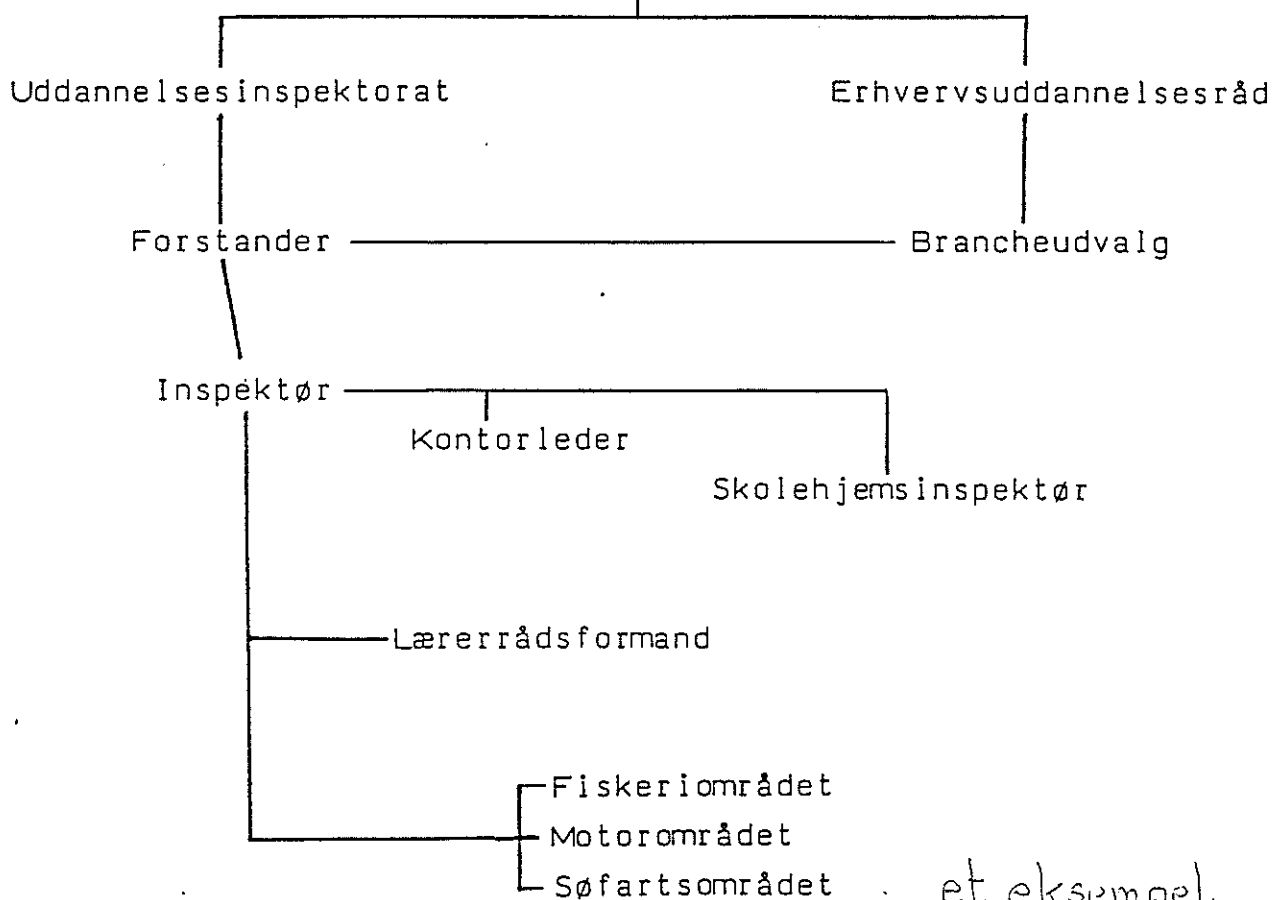
H J E M M E S T Y R E T

L A N D S T I N G E T

L A N D S S T Y R E M E D L E M M E T

for

handel, trafik og erhvervsuddannelse

et eksempel
på fagområde

GRØNLAND

Brancheudvalget tæller flg. repræsentanter:

- 2 fra elevrådet;
- 1 fra lærerrådet;
- 1 fra Paamiut Kommune;
- 1 fra AAP;
- 1 fra AAK;
- 1 fra K.N.A.P.K.;
- 2 fra SIK;
- 1 fra KNI;
- 1 fra Hjemmestyret;

Daglig ledelse:

Skolens daglige ledelse varetages af forstanderen. Til sin hjælp med dette arbejde har forstanderen nedsat en ledelsesgruppe bestående af 4 medlemmer, nemlig:

- forstander;
- inspektør;
- kontorleder;
- lærerrådsformand;

Skolehjemsområdet:

Opgaver vedr. elevindkvarteringen og den daglige ledelse af skolehjemsområdet varetages af skolehjemsinspektøren.

Elevvejledning:

På skolen findes både studievejleder og praktikvejleder.

Undervisningsområdet:

Opgaver vedr. planlægning, gennemførelse og opfølgning af undervisningen varetages af inspektøren. Undervisningen er foreløbig opdelt i 3 ansvarsområder med hver sin områdeleder nemlig:

- fiskeriområdet;
- motorområdet;
- søfartsområdet;

Til hver af ormåderne er der ansat et antal faglærere.

Herudover er der naturligvis en stab af administrativt og teknisk personale på skolen.

Styring:

Den overordnede styring af hele erhvervsuddannelsesområdet foretages naturligvis af landstinget, på samme måde som tilfældet er med hjemmestyrets øvrige funktioner.

Den daglige styring varetages af landsstyret med landsstyremedlemmet for handel, trafik og erhvervsuddannelse som sagsbehandler. Til at hjælpe sig med denne styring har landsstyremedlemmet nedsat et erhvervsuddannelsesråd.

Erhvervsuddannelsesrådet stiller forslag til landsstyremedlemmet i alle forhold vedr. erhvervsuddannelse i Grønland. Rådet beskæftiger sig bl.a. med ændringer i uddannelsen, nye uddannelser, landstingsforordninger vedr. uddannelserne og uddannelsesstøtte.

Erhvervsuddannelsesrådet består af 11 medlemmer, som repræsenterer dels landstinget, og dels organisationerne med tilknytning til erhvervslivet i Grønland.

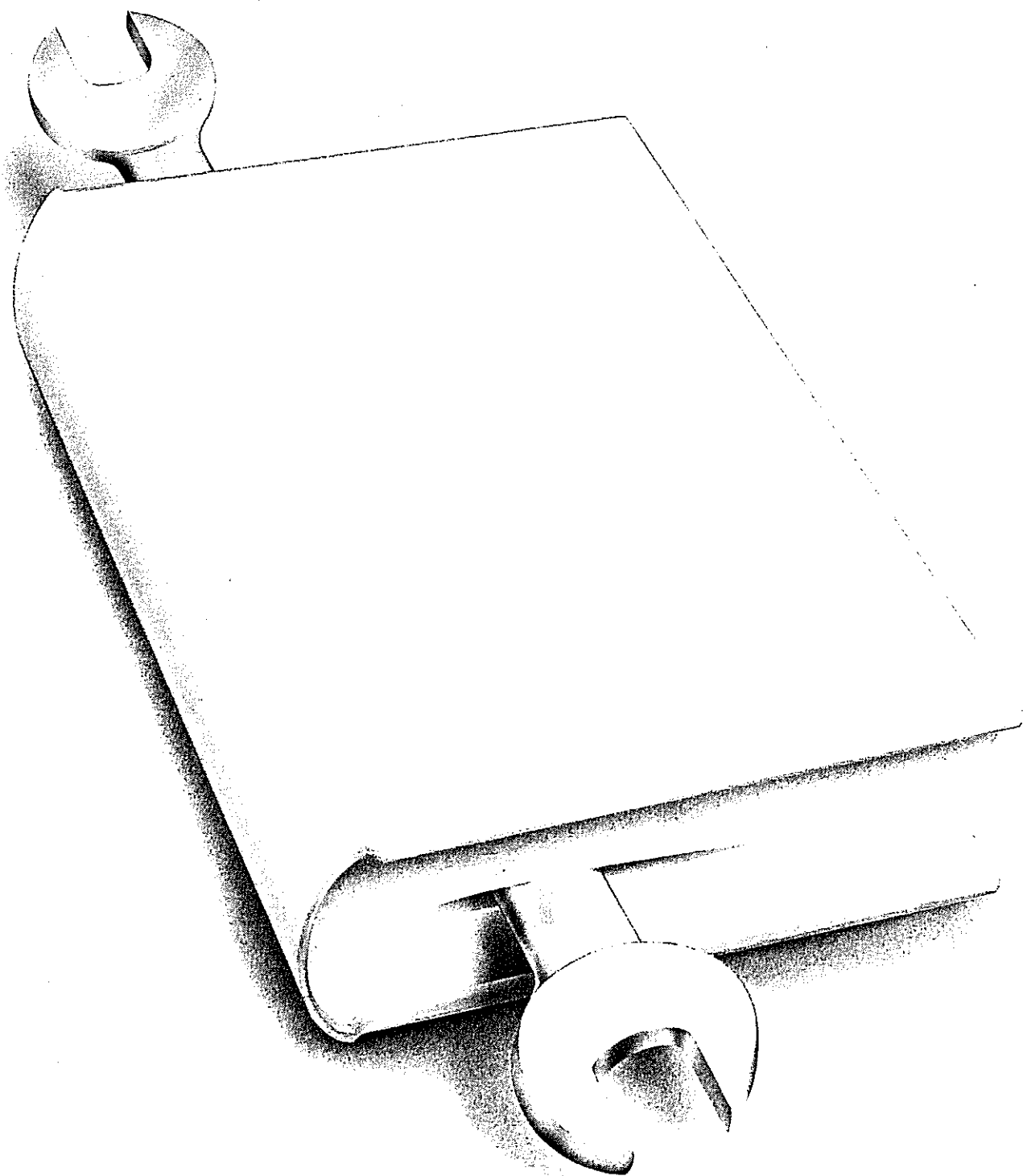
Landsstyret har tillige et uddannelsesinspektorat, som står for den daglige styring af uddannelsesstederne.

For hvert uddannelsesområde nedsættes et brancheudvalg til at styre de enkelte uddannelser. Brancheudvalget har følgende opgaver:

- stille forslag til erhvervsuddannelsesrådet om uddannelsernes mål og indhold, samt om retningslinier for uddannelsen på praktikstederne;
- godkende praktiksteder og praktikaftaler;
- stille forslag til erhvervsuddannelsesrådet om efteruddannelser;
- sørge for, at det faglige niveau på skolerne er tilfredsstillende;
- føre tilsyn med den daglige undervisning på skolerne;
- tage stilling til evt. bortvisning af elever efter indstilling fra skolens forstander.

Søfarts- og Fiskeriskolens brancheudvalg består af 11 medlemmer med stemmeret. Skolens forstander er sekretær, men har ikke stemmeret.

Yrkesutbildningen i Finland

Yrkesutbildningsstyrelsen

Läroanstalterna och yrkesutbildningen

Yrkesutbildningen innehar en väletablerad ställning i Finland. I hela landet finns inalles ca 550 yrkesläroanstalter, av vilka ca 50 meddelar undervisning på svenska. Varje utbildningsområde har sina egna läroanstalter. Läroanstalterna indelas i:

- allmänna yrkesskolor
- läroanstalter inom hotell- och restaurangbranschen
- handelsläroanstalter
- läroanstalter i huslig ekonomi
- läroanstalter inom hemsloyd och konstindustri
- lantbruksläroanstalter
- sjöfartsläroanstalter
- forsläroanstalter
- läroanstalter inom det sociala området
- tekniska läroanstalter
- läroanstalter inom vårdbranschen
- yrkeskurscentraler

Yrkesutbildningen vid läroanstalterna kompletteras och ersätts av läroavtalsutbildning, som anordnas i form av arbetsplatsutbildning. Läroavtalsutbildningen syftar till att ge eleverna den fackkunskap som arbetslivet kräver. Under-

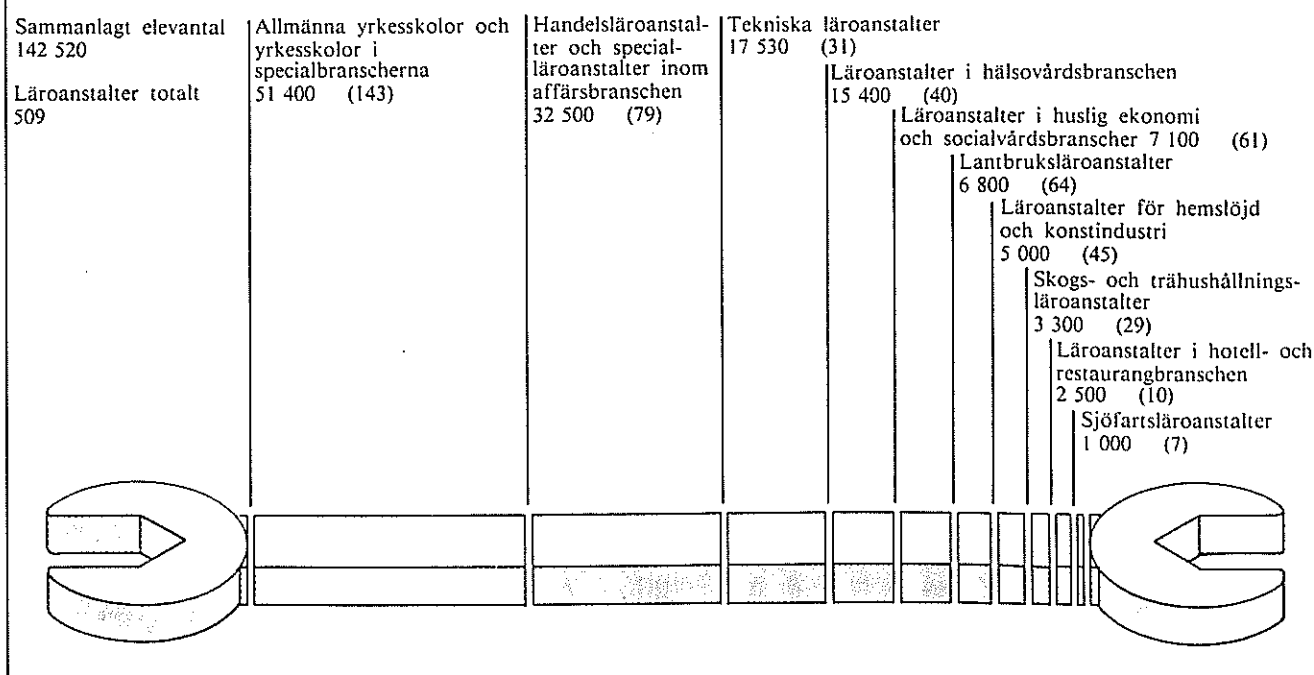
visningen verkställs såväl på arbetsplatserna som vid läroanstalterna i form av korta teoretiskt inriktade kurser enligt läroplaner som godkänts av yrkesutbildningsstyrelsen. Målet för läroavtalsutbildningen breddas för närvarande till att motsvara målen för mellanstadieutbildningen vid läroanstalterna.

Inom flertalet branscher omfattar yrkesutbildningen vid läroanstalterna även praktisk undervisning eller handledd praktik på arbetsplatser. Verksamheten bygger på ett nära samarbete mellan läroanstalterna och arbetsplatserna. Detta förfarande går under benämningen utbildningsavtalssystemet. Det s k utbildningsavtalet ingår att gälla bl.a. utbildningens innehåll, utbildningstiden, läroanstaltens och arbetsgivarens uppgifter samt elevens rättigheter och skyldigheter.

Vid yrkeskurscentralerna anordnas yrkesinriktad grundutbildning, omskolning, fortbildning och vidareutbildning. Undervisning meddelas inom så gott som alla branscher. Deltagarna i kurserna antas av arbetskraftsmyndigheterna i samråd med yrkesutbildningsmyndigheterna. Yrkeskurscentralernas elever erhåller gratis undervisning samt dagpenning för kurstiden.

Läroanstalter och elevantal 1984
(antal läroanstalter)

(Elever i temporär utbildning har medräknats.)

Läroanstalternas innehavare och finansiärer

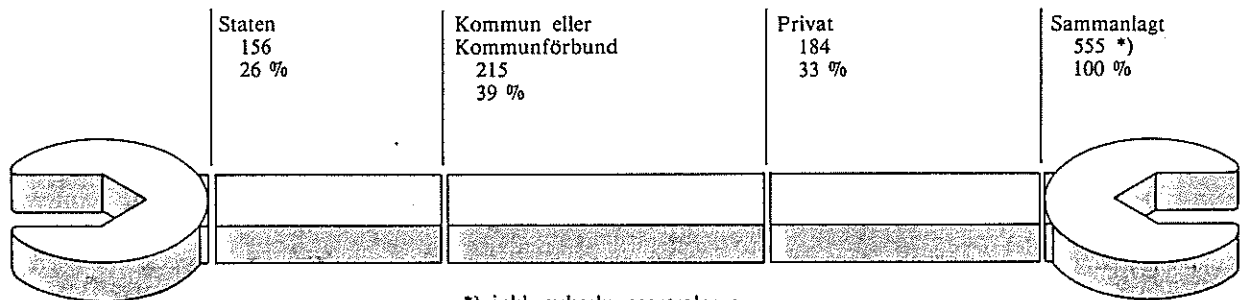
I Finland är läroanstalterna i antingen statens, kommunens eller privat ägo.

Alla utbildningsnivåer inom den grundläggande yrkesutbildningen omfattas av ett enhetligt finansieringssystem. Staten svarar för de statliga läroanstalternas anläggningskostnader. De kommunala läroanstalternas anläggningskostnader fördelar sig på anläggningskommunerna och staten. Anläggningskostnadernas andelar av anläggningskostnaderna uppgår till 49—67 % beroende på respektive kommuns ekonomi, samt till 14—49 % i fråga om anskaffning av

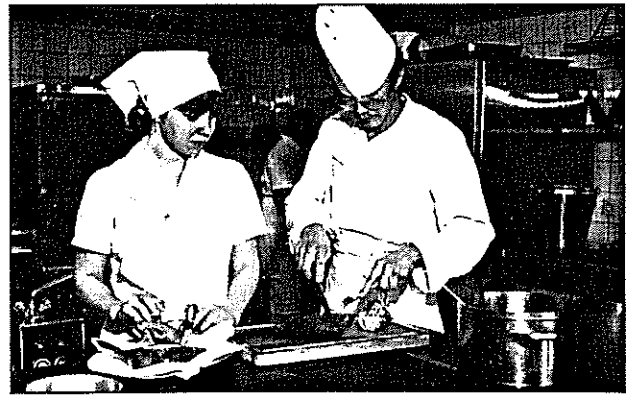
apparatur. De motsvarande statliga andelarna är 33—51 % och 51—86 %. Statsunderstödet andel av privata läroanstalters anläggningskostnader uppgår vanligen till 33 % och till 51 % av kostnaderna för anskaffning av apparatur.

Driftskostnaderna för de statliga, kommunala och privata läroanstalter som meddelar grundläggande yrkesutbildning fördelar sig på den enskilda elevens hemkommun och staten. Elevens hemkommun svarar för 14—49 % av driftskostnaderna medan statens motsvarande andel är 51—86 %.

YUS underställda läroanstalter; antal enligt ägandeförhållande

*) inkl. yrkeskurscentralerna

Utbildningens förvaltning

Den högsta myndigheten i skolväsendets förvaltningssystem är undervisningsministeriet. Vid ministeriets skolavdelning finns en s.k. linje för yrkesutbildning, som i första hand behandlar frågor som gäller yrkesutbildning.

Yrkesutbildningsstyrelsen, som lyder under undervisningsministeriet, leder, övervakar och utvecklar all yrkesutbildning. Detta centrala äm-

betsverk assisteras i sin tur av de olika länsstyrelsernas skolavdelningar. Deras uppgift är att planera och utveckla yrkesutbildningen inom respektive region. Dessutom finns det i anslutning till länsstyrelsernas skolavdelningar byråer för den gemensamma elevantagningen, som svarar för elevantagningen i länet.

Målen för yrkesutbildningen

Målen för yrkesutbildningen och undervisningen på gymnasiet har fastställts i lagen om utvecklande av utbildningen på mellanstadiet. Det allmänna målet är att utveckla elevernas personlighet på ett mångsidigt sätt. Ett annat av de centrala målen är att ge eleverna sådana färdigheter, som är viktiga med tanke på samhället, arbetslivet, yrkesvalet, fortsatta studier samt befrämjandet av den nationella kulturen och internationellt samarbete. Främjande av jämlikhet mellan könen ingår också i målen.

Det yrkesmässiga lärostoffet utvecklas ständigt. Målet för utvecklingen är att kunna ge eleverna så vittomfattande grundläggande yrkeskunskaper och -färdigheter, att de genom att tillämpa dem klarar av flera olika arbetsupp-

gifter inom ifrågavarande bransch och förmår hålla sig à jour med förändringar i arbetslivet.

Yrkesutbildningen innehåller en del läroämnen som är obligatoriska för alla elever: informationsteknik, adb-undervisning, databehandling samt mikroelektronikens grunder. Utgående från grunderna differentieras undervisningen sedan med inriktning på yrkestillämpningar inom de olika branscherna.

Yrkesutbildningen innefattar även allmänbildande ämnen som är gemensamma för alla elever: modersmålet, det första främmande språket och det andra inhemska språket, matematik, fysik och kemi, medborgarkunskap, gymnastik och hälsolära samt konst- och miljöfostran.

Läroplanerna fastställs

Vid den nya typen av yrkesutbildning fastställs lärostoffen skilt för varje utbildningsyrke. Läroplanerna utarbetas i projektgrupper bestående av sakkunniga representanter för arbetslivet och undervisningen. Läroplanerna sammanställs därefter på ett sätt som gör att läroanstalterna bibehåller möjligheten att anpas-

sa sin undervisning efter de regionala behoven. Läroplanerna fastställs av yrkesutbildningsstyrelsen, som också beslutar om timfördelningen. Statsrådet avgör vilka allmänbildande läroämnen som är obligatoriska inom de olika utbildningsområdena.

Yrkesvägledning och elevhandledning

På grundskolans sista klasser anordnas yrkesvägledning för eleverna. Genom denna försöker man klargöra elevernas önskemål och deras möjligheter till studier vid antingen någon yrkesläroanstalt eller på gymnasiet.

Valet av elever till yrkesläroanstalterna sker genom en gemensam elevantagning. De unga kan söka till alla läroanstalter på mellanstadiet i hela landet med en och samma ansökningsblankett. Förfarandet är snabbt och effektivt med

tanke på alla parter och trygger dessutom sökandens rättsskydd. Sökande till yrkesutbildning börjar med att välja bransch, d.v.s. den grundlinje vars allmänna period han/hon söker till. Efter den allmänna perioden kan eleven välja mellan studier på skolnivå eller institutnivå. Studenter söker sig direkt till specialiseringslinjerna. Studietiden är därmed ett år kortare för studenter än för elever med grundskolbas.

navsuiat

aperísagungma
sók agdlagtartunga,
sók pitsiortartunga,
sók taigdlíortartunga,
tauva kúgssuak kákavta ivnaisigut
kapugdlune kúgtuartok
orniguk, sikigfigúk aperiugdlo:
»suna pivdlugúna kúgtuarpit?«
imatutdlo akísagujátit:
»kákarssúp matuma kánut
majuardlutit
tagpavanilo nipáituartume
puilassok pikialártok
autdlakâviga,
imekarfiga,
nukekarfiga aperísavat:
»suna pivdlugúna puilajuarpit?«

Moses Olsen

Forklaringen

Agter du at spørge mig,
hvorfor jeg skriver,
hvorfor jeg laver viser,
hvorfor jeg skriver digte,
så gå hen til den store elv,
som fossende og stærk styrter ned
ad den stejle fjeldside,
bøj dit hoved ned mod elven
og spørg den:
»Hvorfor fosser du evigt afsted?«
Og elven vil svare dig således:
»Gå op på toppen af dette kæmpefjeld;
deroppe,
i den evige stilhed og ro,
finder du den rislende kilde,
hvorfra jeg stammer,
hvorfra jeg får mit vand,
hvorfra jeg får min kraft og styrke.
Gå op og spørg denne kilde:
Hvorfor vælder du evig rislende op?«

greiningin

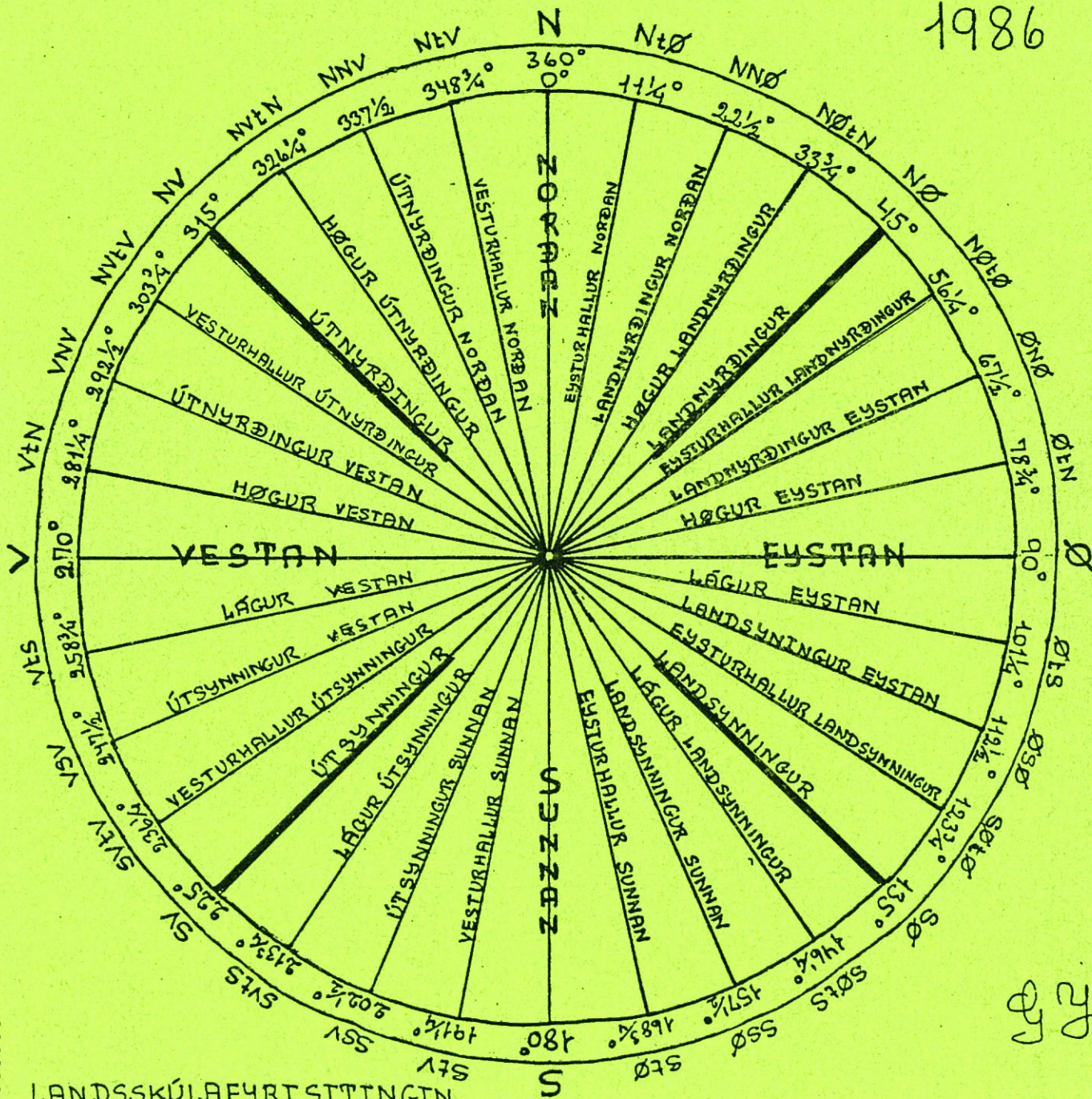
Ætlar tú at spyrja meg,
hví eg skrivi,
hví eg geri vísur,
hví eg skrivi yrkingar,
so gakk tær fram at stóránni,
sum fossandi og treyst stoytir seg oman
eftir brøttu fjallasíðuni,
níg teg niður móti ánni
og spyr hana:
"Hví fert tú fossandi avstað uttan steðg?"
Og áin fer at svara tær:
"Far upp á tindin á hesum risafjalli;
haruppi
í ævinligari kvirru og rógv
finnur tú tutlandi kelduna,
sum eg komi úr,
hagan vatnið kemur í meg,
hagan eg fái mátt mín og meg.
Far niðan og spyr kelduna:
"Hví vellir tú tutlandi upp uttan íhald?"

MOSES OLSEN

enduryrkt eftir danskari týðing:
Karsten Hoydal 1982

føroyar

1986

22